gemeente Gemert-Bakel

Bomen geven karakter

Bomenplan van de
gemeente Gemert Bakel

Deel I - Beleid

tree-o-logic

Colofon

Opdrachtgever

Gemeente Gemert-Bakel
Ridderplein 1
5421 CV Gemert
Website www.gemert-bakel.nl
Telefoon 0492-378500
E-mail gemeente@gemert-bakel.nl

Opdrachtnemer

Tree-o-logic
Westenengerdijk 11
6732 GP Harskamp
Website www.treeologic.nl
Telefoon 0318 – 47 91 66
E-mail info@treeologic.nl

Projectreferentie

Projectgroep gemeente	Claire Laudij	beleidsmedewerker
	Carolien van den Broek	beleidsmedewerker
	Han Konings	vakspecialist bomen
	Tom Tielemans	vakspecialist groen
	Dries van Tuijn	adviseur groen

Auteurs Tree-o-logic Wessel Wassink (ETT/ETM)
Henk van Eldik (ETM)
Foto omslag Paulien Varkevisser
Foto's Bomenplan tenzij anders vermeld van Wessel Wassink
Versie 4.0 (definitief)
Datum 31-07-2025

Voorwoord

<volgt>

Gemert-Bakel. Een groene gemeente in de Peel.

We zijn trots op onze omgeving, mede dankzij de vele volgroeide oude bomen die onze gemeente kenmerken. Deze bomen vormen niet alleen een belangrijk onderdeel van het landschap, maar ook van onze identiteit als groene gemeente in de Peel. Er is een robuust groen netwerk, voor iedereen bereikbaar en toegankelijk.

We zetten in op het behouden, toevoegen en versterken van onze waardevolle natuur- en landschapsstructuren. We zorgen voor onze vitale bomen en hun groeiplaats, zodat ze kunnen blijven floreren.
Door nieuwe bomen te planten, deze goed te beheren en te beschermen, zorgen we voor een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving.

Doel 1
We wijzen onze monumentale bomen en groenstructuren aan en beschermen deze.

Doel 2
Bij werk en ontwikkelingen is behoud ons uitgangspunt en worden deze bomen beschermd.

Doel 3
We maken heldere keuzes bij hinder door bomen. Daarbij vormt het behoud van bomen het uitgangspunt.

Doel 4
We beheren aantoonbaar zorgvuldig en richten ons op het kroonoppervlak.

Doel 5
We beheren vanuit een natuurlijke situatie: een natuurlijke groeiplaats en de boom met rust laten.

Doel 6
Bij de groeiplaats is de boomkeuze en boomgrootte leidend; de kwaliteit belangrijker dan de kwantiteit.

Doel 7
Toename van het kroonoppervlak in de hele gemeente. We richten ons vooral op buurten met < 25%. Hier moet het percentage de komende tien jaar met 5 tot 10% stijgen.

Doel 8
We streven naar een gelijkmatige verdeling van bomen en kroonoppervlak over onze gemeente.

Doel 9
We zorgen voor meer variatie in boomsoorten, plantverbanden en omlooptijden bij ons bomenbestand.

Doel 10
We maken bewoners en bedrijven bewust van het belang van bomen en ondersteunen en stimuleren hen om te vergroenen.

Pijler 1
Beschermen van bomen

Pijler 2
Investeren in bomen

gemeente **Gemert-Bakel**

Inhoud

Voorwoord 3

1 Inleiding 7
1.1 Aanleiding 7
1.2 Totstandkoming Bomenplan en samenhang documenten 7
1.3 Doel en reikwijdte 8
1.4 Kaders 9

2 De bomen in Gemert-Bakel 11

3 De waarde van bomen 13

4 Bomenambitie en doelstellingen 14

5 Pijler 1 - Beschermen van bomen 17
5.1 Doel 1: Groene Kaart met beschermde bomen en groen 17
Algemene uitgangspunten 17
Aanwijzing monumentale bomen 18
Aanwijzing Groenstructuren 19
Toelichting regels Groene Kaart 20
5.2 Doel 2: Ontwikkelingen en werkzaamheden rond bomen 21
Algemene uitgangspunten 21
Projectenmatrix 22
Bomenbalans 22
5.3 Doel 3: Keuzes bij hinder door bomen 23
Algemene uitgangspunten 23
Omgang met vormen van hinder in bestaande en nieuwe situaties 24
5.4 Doel 4 en 5: Beheren van bomen 26
Algemene uitgangspunten 26
Omgang met boomziekten 26

6 Pijler 2 - Investeren in bomen 27
6.1 Doel 6: De *groeiplaats* als basis 27
Algemene uitgangspunten: 27
6.2 Doel 7: Zorgen voor meer kroonoppervlak 29
Nulmeting en uitwerking doelstelling 29
Verhogen van het kroonoppervlak in de aandachtsgebieden 30
6.3 Doel 8: Gelijkmatig verdelen van bomen en kroonoppervlak 32
Algemene uitgangspunten 32
6.4 Doel 9: Meer diversiteit in soorten, plantverbanden en *omlooptijden* 33

Uitgangspunten diversiteit in boomsoorten 33
Uitgangspunten diversiteit in *omlooptijd* en plantverband 34
6.5 Doel 10: Bewustwording, ondersteuning en communicatie 34
Doelgroepen 34
Boodschappen 34
Stimulering en ondersteuning 34
Informatie, advies en begeleiding 35
Meedoen en participatie 35
Communicatiekanalen en middelen 35
Transparantie en terugkoppeling 35

7 Financiën 36
7.1 Begroting beheer 36
7.2 Begroting vervanging 37
7.3 Begroting uitvoering nieuw beleid 37
7.4 Mogelijkheden subsidies 38

8 Uitvoeringsprogramma bomenplan 39
8.1 Pijler 1 – Beschermen van bomen 39
8.2 Pijler 2 – Investeren in bomen 40

Begrippenlijst 41

1 Inleiding

Ons Groenstructuur- en beleidsplan spreekt duidelijke taal. Groen draagt bij aan de kwaliteit en beleving van onze omgeving. Bomen spelen daarin een belangrijke rol. Ze geven structuur aan het landschap, vormen ecologische verbindingen, nemen CO_2 op en geven schaduw op warme dagen. Bomen zijn dus belangrijk. Sterker nog: ze zijn onmisbaar voor een prettige en duurzame leefomgeving.

Betekenis van groen volgens het Groenstructuur- en Beleidsplan:

Essentieel voor de gezondheid van mens, dier, plant, water en bodem. Het is onmisbaar bij het creëren van een prettige en duurzame leefomgeving. Het neemt CO2 op uit de lucht, verzorgt schaduw tijdens warme zomerdagen, biedt schuilplaatsen aan dieren, geeft rust tijdens het wandelen en plezier tijdens het sporten.

1.1 Aanleiding

De gemeente Gemert-Bakel heeft in 2016 een bomenbeleidsplan vastgesteld. Dit plan vormde destijds een bruikbare basis, maar was in zijn uitwerking nog vrij algemeen. Bovendien zijn sinds 2016 de maatschappelijke en ruimtelijke opgaven veranderd. Denk hierbij aan de versnellingsopgave voor woningbouw, de toenemende effecten van klimaatverandering en de wens tot het versterken van biodiversiteit. Deze ontwikkelingen vragen om een actuele visie en duidelijke keuzes in het bomenbeleid. In de gemeente zijn recent de nieuwe Omgevingsvisie en het Groenstructuur- en Beleidsplan vastgesteld, waar het Bomenplan een invulling van is. De gemeente heeft behoefte aan een plan met een duidelijke visie en ambitie, gericht op het zien en benutten van de waarde van bomen.

In samenhang hiermee worden ook het bomenbeheerplan, de Groene Kaart en de groen verordening geactualiseerd, zodat beleid, beheer en juridische bescherming weer op elkaar aansluiten.

1.2 Totstandkoming Bomenplan en samenhang documenten

Het Bomenplan is een verzamelnaam voor verschillende documenten, zie het overzicht hieronder. Het beleidsplan en beheerplan (inclusief bijlagenboek) zijn dus tegelijkertijd en in onderlinge samenhang opgesteld. De *Verordening Beschermd Groen* en Groene Kaart zijn later opgesteld, op basis van de uitgangspunten uit het beleidsplan.

Het Bomenplan is opgesteld door een projectgroep met adviseurs van Tree-o-logic en ambtenaren van de gemeente. Daarnaast hebben we veel informatie verzameld via participatie met onze bewoners en een groep externe experts. Ook is de inhoud besproken met collega's van andere afdelingen en de gemeenteraad. Het concept Bomenplan heeft enkele weken ter inzage gelegen voor alle bewoners. Na vaststelling van het Bomenplan komt deze volledig beschikbaar op de website van de gemeente.

Afbeelding 1: De openbare ruimte in onze gemeente is vaak al natuurlijk ingericht (foto Paulien Varkevisser)

In bijlage 1 staat hoe het Bomenplan tot stand is gekomen.

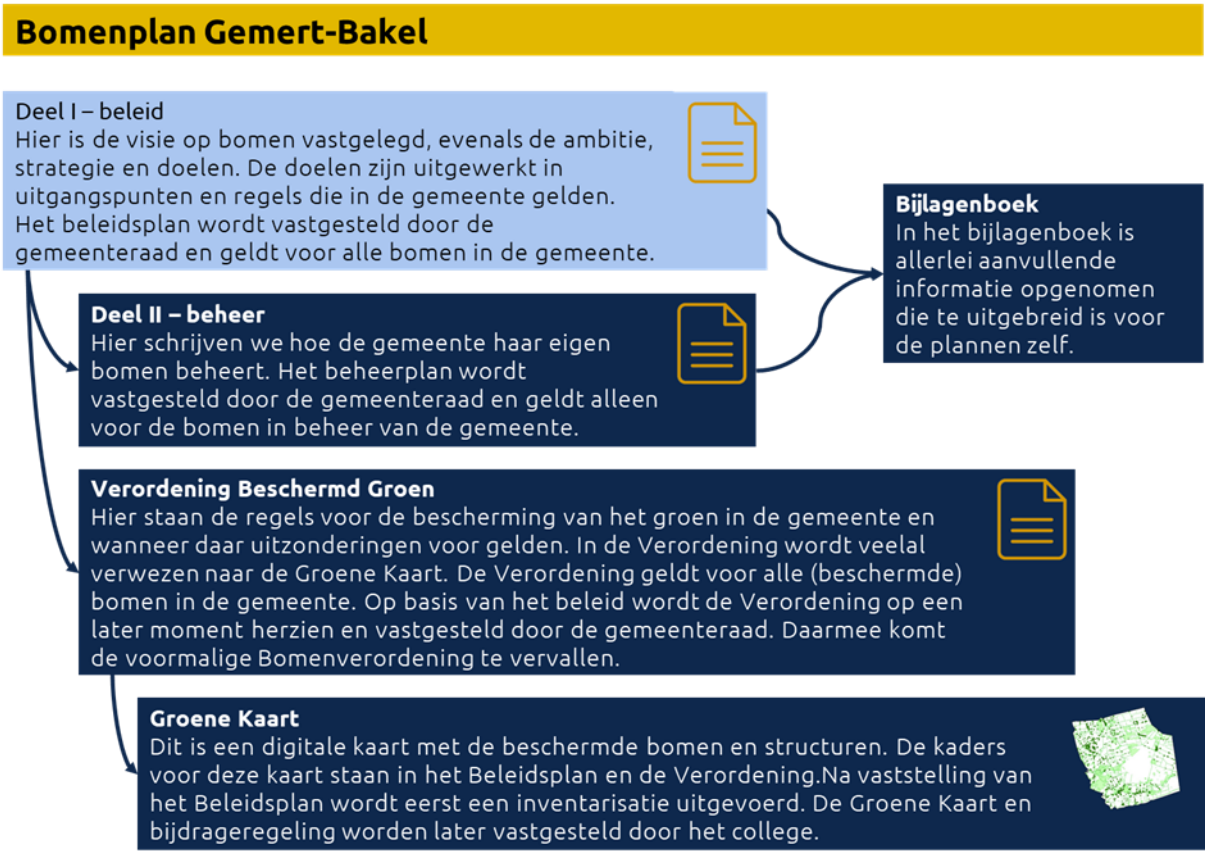

1.3 Doel en reikwijdte

Het Bomenplan sluit aan op de ambities en doelstellingen van de gemeente uit de Omgevingsvisie en het Groenstructuur- en Beleidsplan. We werken in het Bomenplan concreet uit hoe we invulling geven aan deze doelen. We gaan daarbij ook nadrukkelijk in op de doelen uit de Europese Natuurherstelwet: de stedelijke kroonbedekking mag tot 2030 niet afnemen en moet daarna toenemen. In paragraaf 1.4 gaan we verder in op deze kaders voor het Bomenplan.

Het Bomenplan gaat veelal over alle bomen binnen de gemeente, maar soms wijkt dit af:

- Het vergunningenbeleid (paragraaf 5.1) geldt alleen voor de bomen die volgens de verordening en Groen Kaart worden beschermd. Dit kan ook bomen in landschapselementen zoals houtwallen of bosjes betreffen. Al deze en andere juridische regels over bomen komen in de *Verordening Beschermd Groen* (zie paragraaf 1.2).
- Het beleid over hinder, werken rond bomen, boombeheer, vervanging en aanplant en diversiteit geldt alleen voor de gemeentelijke bomen die als individu worden beheerd. Deze bomen staan veelal langs wegen en paden, in parken of op sportvelden en begraafplaatsen. Dit geldt zowel binnen als buiten de bebouwde kom.
- Het beleid over het vergroten van het kroonoppervlak (paragraaf 6.2, 6.3 en 6.5) gaat zowel over gemeentelijke als particuliere bomen, binnen en buiten de bebouwde kom.

1.4 Kaders

De wereld verandert en dat is ook in Gemert-Bakel te merken en te voelen. Erge hitte en regenval komen vaker voor en de *biodiversiteit*[1] staat onder druk. Dit zijn grote thema's die vragen om een stevige aanpak. In Europa is daarom de Natuurherstelwet aangenomen. In onderstaande beleidsdocumenten staat de visie en ambitie van de gemeente en hoe we invulling geven aan dit hogere beleid en wetgeving. Deze stukken vormen de belangrijkste kaders voor het Bomenplan.

EU-Natuurherstelverordening. Sinds februari 2024 is deze verordening van kracht. Artikel 8 van deze wet gaat over stedelijk groen en kroonbedekking. De groene ruimte en boomkroonbedekking mag tot 2030 niet minder worden. Na 2030 moet de boomkroonbedekking toenemen, totdat een 'bevredigend' niveau is bereikt. Deze verordening was zowel voor ons Groenstructuur- en Beleidsplan als voor dit Bomenplan een belangrijk kader.

- De kroonbedekking gaat over zowel private als openbare bomen.
- Iedere lidstaat van de EU bepaalt zelf wanneer het niveau 'bevredigend' is. Dit is voor Nederland momenteel nog niet vastgesteld.
- In paragrafen 6.2 en 6.3 van dit Bomenplan staat hoe we in Gemert-Bakel ons kroonoppervlak willen behouden én vergroten.

Omgevingsvisie 'Samen slim de toekomst in'. In de Omgevingsvisie geven we als gemeente richting aan onze leefomgeving van de toekomst. Het plan gaat over de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur & landschap en vele andere onderdelen. De Omgevingsvisie is in mei 2025 vastgesteld. De visie bestaat uit drie delen: het Koersdocument, de Bouwstenen en de Gebiedsgerichte Uitwerking. Met ons Bomenplan vullen we de Omgevingsvisie praktisch in:

- Voorkomen van hittestress door meer ruimte voor openbaar groen.
- Groen en water zijn leidend voor ruimtelijke ontwikkelingen en nieuwbouwplannen.
- We gaan voor meer natuurlijke beplanting en een divers boombestand.
- We combineren wensen voor vergroening met het tegengaan van hittestress en overlast door zware regenval.

Groenstructuur- en Beleidsplan (GSBP). In dit beleidsplan staat de groenambitie van de gemeente. Dit is uitgewerkt in vier principes, die belangrijk zijn voor dit Bomenplan. In het Bomenplan werken we de doelen en maatregelen uit het GSBP verder uit.

- Bomen helpen de Groenambitie te realiseren. Bomen hebben namelijk een belangrijke functie om robuuste groene netwerken te creëren en zijn een belangrijke schakel in de *biodiversiteit* van het groen.
- Principe 1 luidt: "We zorgen dat er voldoende en duurzaam groen is voor iedere inwoner." In het Bomenplan werken we onderstaande maatregelen verder uit:
    - Openbaar groen zichtbaar vanuit de woning + binnen 300 meter een parkachtige, koele openbare ruimte.
    - Groen duurzaam aanleggen door passende boomsoorten en investeren in goede groeiplaatsomstandigheden.
    - Boomsoorten die passen bij bodem, ruimte en beeld.
    - Bij afweging is omvang van bladerdek (boomkroonvolume) van de te kiezen soort een belangrijk criterium. We sturen op een (in de toekomst) zo groot mogelijke kroon.

[1] Alle *schuingedrukte* moeilijke woorden zijn uitgelegd in de begrippenlijst achter in dit plan.

- Principe 2 luidt: “Bodem, water en *biodiversiteit* zijn sturend bij de ontwikkeling en beheer van ons groen.” In het Bomenplan werken we dit verder uit:
    - De cultuurhistorie en ecologische kwaliteiten van de ontwikkellocatie vormen de basis voor de nieuwe structuur, in principe integreren we bestaande bomen in de plannen.
    - Bij aanleg en inrichting kiezen we een natuurvriendelijke openbare ruimte. We passen een grotere verscheidenheid in boomsoorten toe die aantrekkelijk zijn voor insecten en vogels.
- Principe 3 luidt: “We zorgen voor gevarieerd groen dat bijdraagt aan verschillende opgaven.” In het bomenplan werken we diverse maatregelen verder uit:
    - Aanleg van nieuw groen om hittestress en wateroverlast te voorkomen.
    - Door bomen aan te planten die groot en oud worden, wordt de *biodiversiteit* vergroot en meer CO_2 vastgelegd.
- Principe 4 luidt: “Groen is voor ons allemaal, we werken er samen aan.” In het Bomenplan gaat het dan onder andere om een uitwerking van de maatregelen:
    - We stimuleren bewoners, bedrijven en organisaties om hun eigen buitenruimte te vergroenen en daar de *biodiversiteit* te verhogen.
    - We communiceren over het belang van groen en vergroening.

Sustainable Development Goals. In 2015 hebben de Verenigde Naties de Sustainable Development Goals (SDG’s) vastgesteld. Voor 2030 is het doel om een betere en duurzamere wereld te bereiken. De gemeente is sinds 2019 aangesloten bij de duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties. Bomen dragen vooral bij aan doelen 13 (Klimaatactie) en 15 (Leven op het land).

Omgevingswet. De Omgevingswet is sinds 1 januari 2024 in werking getreden. Naast de Omgevingsvisie zijn er onder andere het Omgevingsplan en de Omgevingsprogramma’s. In deze wet zijn verschillende regels over bomen opgenomen. Het Bomenplan volgt de kaders uit de Omgevingswet en geeft hier verder invulling aan:

- Gemeentes zijn verplicht een ‘*bebouwingscontour houtkap’* vast te stellen (Bkl artikel 5.165b). Binnen deze contour gelden de gemeentelijke regels voor bescherming van bomen. Buiten de *bebouwingscontour houtkap* is de provincie het bevoegd gezag.
- Het Omgevingsplan biedt mogelijkheden voor betere bescherming van *groeiplaatsen* van bomen. Hier gaan we in paragraaf 5.1 verder op in.

2 De bomen in Gemert-Bakel

De gemeente Gemert-Bakel heeft ruim **45.000 bomen** in eigendom of beheer. Op deze pagina staat meer informatie over deze gemeentebomen. Deze informatie komt uit de laatste *boomveiligheidscontroles* en is dus maximaal drie jaar oud. In bijlage 2 zijn ook kaarten met deze informatie opgenomen.

De eik komt van oudsher veel in onze gemeente voor. Met name in de buitengebieden werden **veel eiken** geplant langs de ontginningswegen. De eik groeit ook goed op de veelal drogere zandgronden in de gemeente: het vertelt dus iets over de cultuurhistorie en het landschap.

In het beleid hebben we aandacht voor **diversiteit**, maar ook hoe we omgaan met 'exoten', zoals de Amerikaanse eik, die we in onze gemeente ook veel zien.

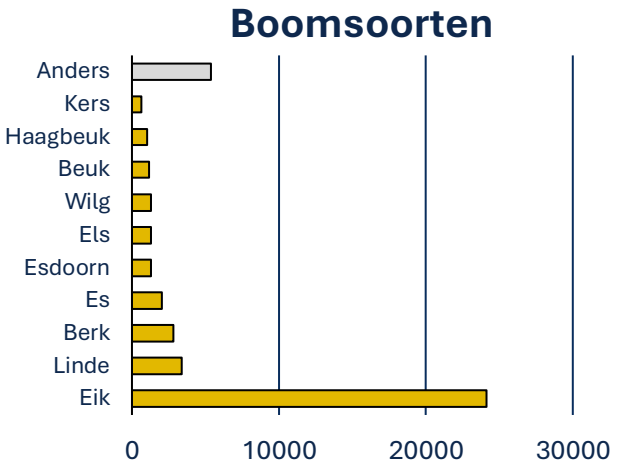

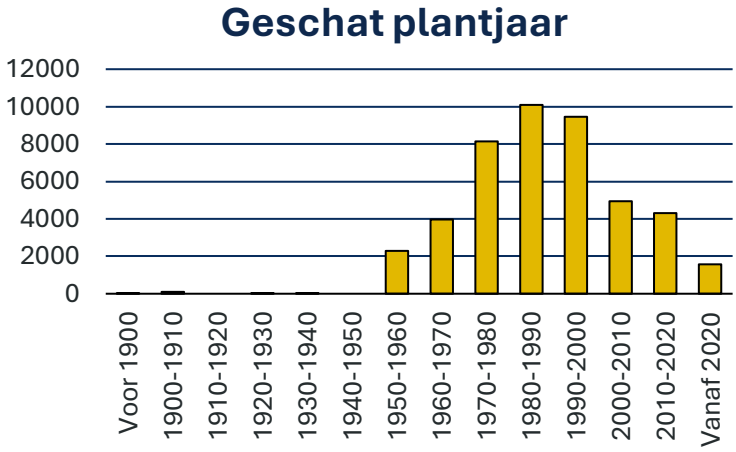

De gemiddelde leeftijd van onze bomen is ongeveer 41 jaar. Dit is nog best jong en komt vooral omdat in de jaren 60 t/m 90 veel woonwijken werden gebouwd, en dus bomen geplant.

In het bomenbeleid hebben we aandacht voor de leeftijd van onze bomen. We willen zorgen dat de gemiddelde leeftijd stijgt. Want: hoe ouder (en groter) de boom, hoe meer waarde.

Bijna alle gemeentebomen zijn in **voldoende tot goede conditie** en hebben nog een levensverwachting van meer dan 15 jaar.

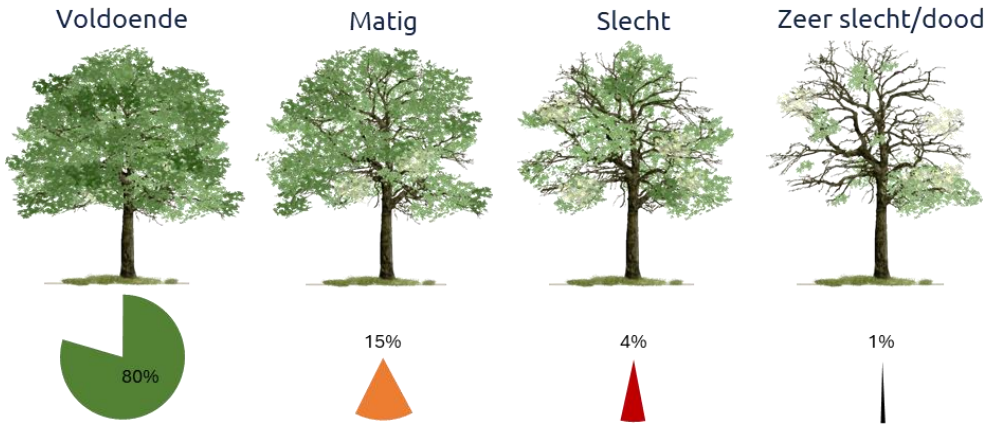

Op deze pagina staat meer informatie over het kroonoppervlak in onze gemeente. Het gaat hier naast de gemeentebomen ook over bomen van bewoners, bedrijven en andere organisaties. Deze gegevens komen uit een analyse van de *BomenMonitor* van Cobra Groeninzicht.

Op de kaart hieronder zien we álle boomkronen in onze gemeente. In totaal is **29% van onze gemeente bedekt met boomkronen.** Met name de grote bosgebieden in onze gemeente zorgen voor dit hoge percentage. Op de kaart zijn ook de bomenlanen en landschapselementen zoals houtwallen in het buitengebied goed te zien.

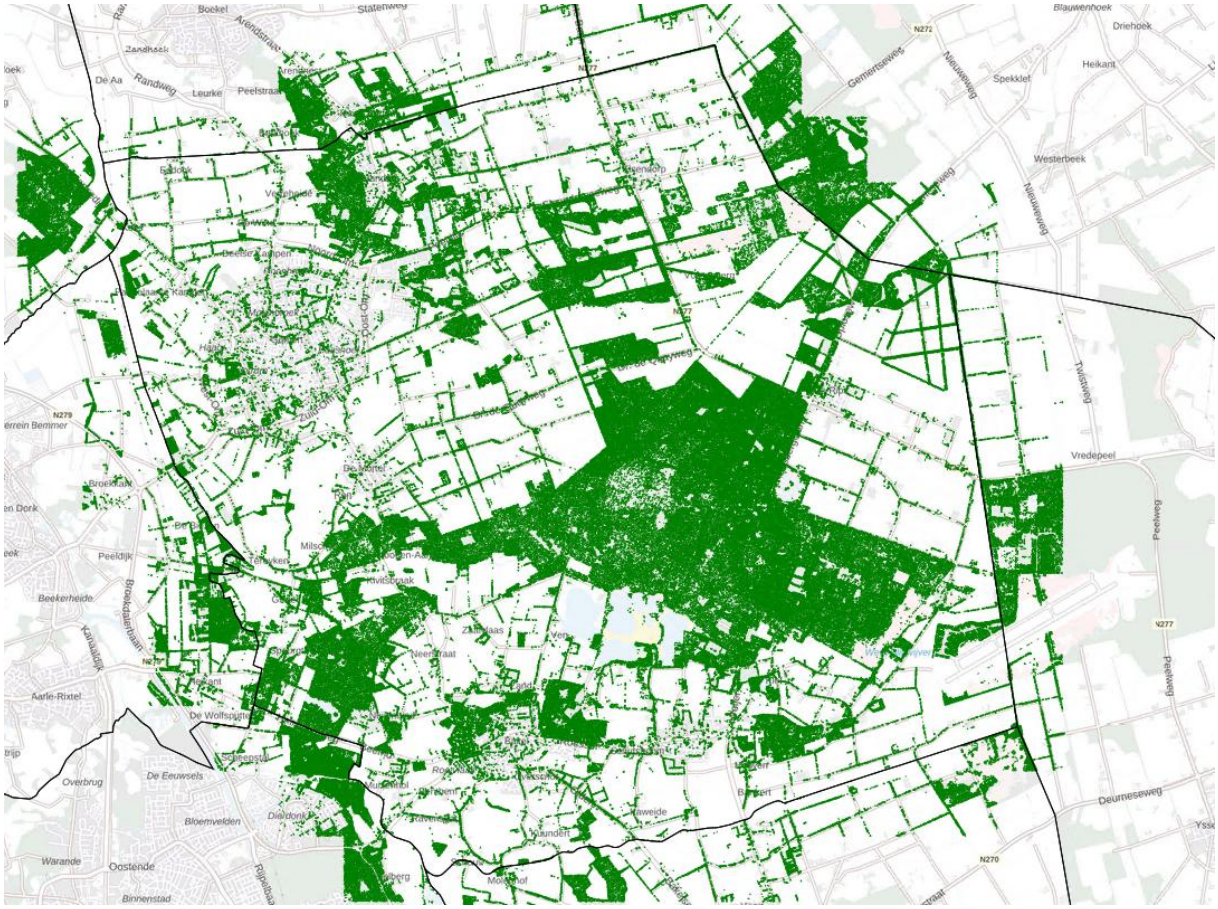

In de tabel is de kroonbedekking te zien van de buurten binnen de bebouwde kom. Hoe groener hoe meer kroonbedekking. Bakel en Handel hebben al ruim 30%, maar De Mortel, Gemert en Milheeze scoren minder dan 20%.

Bij de analyse valt op dat de kroonbedekking op de gemeentegrond vaak al (ruim) boven 30% is. De meeste kansen zijn er dus op de grond van derden.

In bijlage 9 is de gedetailleerde analyse opgenomen.

Buurt	Gemeente	Niet-gemeente	Totaal
Bakel	51,8%	41,3%	43,7%
De Mortel	21,9%	12,4%	15,4%
De Rips	35,9%	23,6%	27,6%
Doonheide	32,5%	15,5%	21,7%
Elsendorp	35,5%	17,1%	20,7%
Gemert-Centrum	28,9%	17,6%	20,9%
Gemert-Noord	34,3%	10,9%	22,1%
Gemert-Oost	33,7%	8,4%	17,2%
Handel	46,6%	31,8%	34,9%
Industrieterrein Scheiweg	36,3%	16,2%	21,0%
Milheeze	30,1%	12,3%	17,1%

3 De waarde van bomen

Bomen zijn belangrijk. Sterker nog: ze zijn onmisbaar voor een prettige en gezonde leefomgeving. Ze hebben allerlei functies, zoals te zien is op de afbeelding. Deze waarde hebben bomen voor ons mensen, maar ook voor allerlei dieren en planten.

Uit de gehouden enquête bleek dat onze bewoners bomen vooral waarderen vanwege het zorgen voor schone lucht en zuurstof en het geven van schaduw en verkoeling. Maar men ziet ook de waarde van bomen voor de *biodiversiteit* en het eigen woonplezier. Bovendien zijn bomen een onmisbaar onderdeel van een sterk groen netwerk. Het unieke van bomen is daarbij dat ze niet stilstaan: ze groeien. De waarde van bomen neemt toe als de boom groter wordt. Een grote boom heeft meer CO_2 vastgelegd en geeft meer schaduw en verkoeling. Oude bomen vormen een belangrijke schuil- en nestplaats voor organismen zoals mossen, schimmels, insecten en vogels.

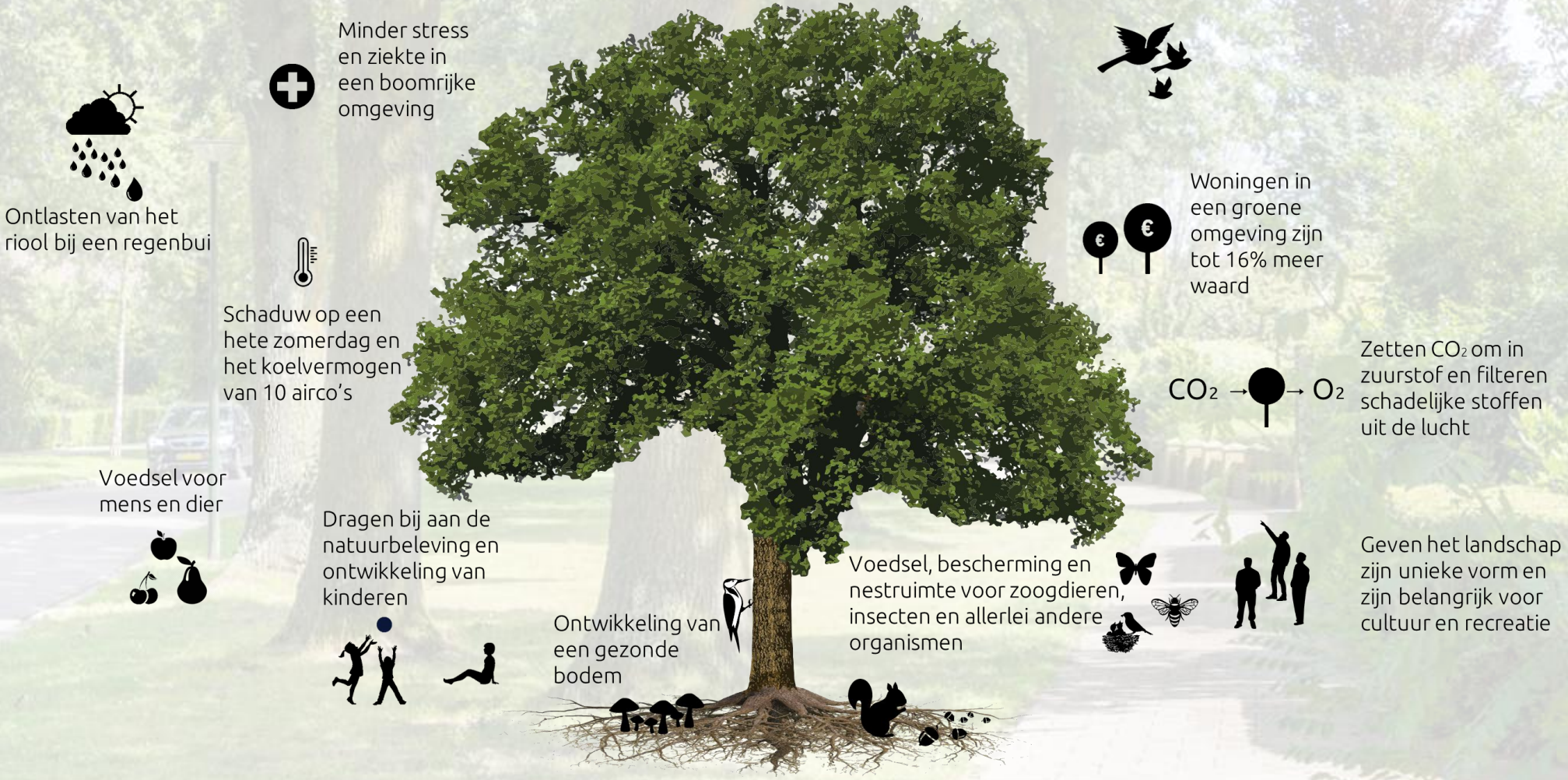

4 Bomenambitie en doelstellingen

Bomenambitie

Gemert-Bakel: groene gemeente in de Peel. We zijn trots op onze omgeving, mede dankzij de vele volgroeide oude bomen die onze gemeente kenmerken. Deze bomen vormen niet alleen een belangrijk onderdeel van het landschap, maar ook van onze identiteit als groene gemeente in de Peel. Er is een robuust groen netwerk, voor iedereen bereikbaar en toegankelijk.

We zetten in op het behouden, toevoegen en versterken van onze waardevolle natuur- en landschapsstructuren. We zorgen voor onze vitale bomen en hun *groeiplaats*, zodat ze kunnen blijven floreren. Door nieuwe bomen te planten, deze goed te beheren en te beschermen, zorgen we voor een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving.

Strategie

Om onze bomenambitie waar te maken, hebben we een strategie ontwikkeld. Zo kunnen we onze ambitie bereiken én langdurig behouden. We kijken daarbij nadrukkelijk naar de Natuurherstelverordening en de vier principes uit ons GSBP. Twee pijlers vormen de basis van onze strategie:

1. Beschermen. Het doel is: bescherming en behoud van bomen in dorpen en het buitengebied, zodat deze volwassen kunnen worden, met een groot kroonoppervlak.
2. Investeren. Het doel is: zorgen voor meer kroonoppervlak, door een goede *groeiplaats* bij aanplant, meer variatie, goede verbindingen en investering in extra bomen bij de gemeente én bij bewoners, bedrijven en andere organisaties.

De strategie is op de volgende pagina's verder uitgewerkt en is concreet gemaakt in tien doelstellingen. Deze tien doelen bepalen de uitwerking van het beleid in de volgende hoofdstukken.

Pijler 1

Beschermen van bomen

Pijler 2

Investeren in bomen

Pijler 1 - Beschermen van bomen. We vinden onze grote en volgroeide bomen het meest waardevol. Deze hebben de meeste waarde voor de natuur, schone lucht, klimaat en het woonplezier van bewoners. Deze bomen mogen in principe niet gekapt worden. We beschermen deze bomen door regelgeving en beleid. In de verordening en op Groene Kaart staat welke regels gelden voor de monumentale bomen en groenstructuren, zowel *publiek* als *privaat*. Door bomen van jongs af aan goed te beheren (deel II van het Bomenplan) begeleiden we onze bomen naar volwassenheid, met zoveel mogelijk kroonoppervlak en waarde voor de natuur.

Door goede bescherming zorgen we voor meer volwassen bomen met veel kroonoppervlak in onze dorpen en buitengebieden. Ons beheer is gericht op het realiseren van zoveel mogelijk gezonde en goed groeiende bomen van grote omvang. Daarbij proberen we hinder door bomen te beperken: het hebben van een boom moet een lust zijn en geen last. We zorgen er ook voor dat we bomen goed beschermen bij werkzaamheden en projecten.

Doelstellingen:

1. We wijzen onze monumentale bomen en groenstructuren aan volgens een duidelijke richtlijn en beschermen deze vervolgens.
2. Bij werk en ontwikkelingen in de openbare ruimte is behoud van gezonde bomen ons uitgangspunt en worden deze bomen beschermd.
3. We maken heldere keuzes bij hinder door bomen. Daarbij vormt het behoud van bomen het uitgangspunt.
4. We beheren onze bomen aantoonbaar zorgvuldig en richten ons daarbij op behoud van zoveel mogelijk kroonoppervlak.
5. We beheren onze bomen vanuit het uitgangspunt van een natuurlijke situatie: een natuurlijke *groeiplaats* en de boom zoveel mogelijk met rust laten.

Het beleid bij deze eerste vijf doelen is uitgewerkt in hoofdstuk 5 van dit beleidsplan.

Afbeelding 2: Een structuur met bijzondere bomen aan de Pastoor Castelijnstraat in Handel (foto Paulien Varkevisser).

Pijler 2 – Investeren in bomen. We investeren in ons bomenbestand door de juiste boom op de juiste plaats te planten. Kwaliteit is belangrijker dan kwantiteit: liever één grote boom op de goede plek, dan drie kleine. Elke boom die we planten krijgt een goede *groeiplaats,* zodat deze kan uitgroeien tot een volwassen boom. Dit zorgt op de lange termijn voor meer kroonoppervlak.

Voor alle bomen sturen we op kwaliteit. Om dit te meten, baseren we ons op de wetenschappelijk betrouwbare grens van 30% kroonoppervlak. We richten onze doelen op behoud én groei van het kroonoppervlak, in iedere buurt binnen de bebouwde kom. Dit sluit aan bij de eisen uit de Natuurherstelverordening. Als we bomen kappen worden, dan worden deze in principe altijd gecompenseerd, zoveel mogelijk op dezelfde plek. Uit de analyse van het kroonoppervlak blijkt dat we de meeste winst kunnen halen op grond van particulieren, bedrijven en andere organisaties. We stimuleren daarom vergroening en communiceren over het belang van voldoende bomen op eigen terrein.

Voldoende variatie in ons bomenbestand zorgt voor meer *biodiversiteit* en maakt de bomen beter bestand tegen ziektes. We kiezen voor meer diversiteit in soorten en zorgen voor een aaneengesloten netwerk van boomstructuren. We zoeken kansen om waar mogelijk meer bomen te planten.

Doelstellingen:

6. Bij het inrichten van de *groeiplaats* is de boomkeuze en *boomgrootte* leidend, zodat de boom zijn functies goed vervult en zijn *omlooptijd* haalt. Daarbij is de kwaliteit belangrijker dan de kwantiteit.
7. Toename van het kroonoppervlak in de hele gemeente, waarbij we op de lange termijn streven naar 30% in iedere buurt binnen de bebouwde kom. We richten ons vooral op buurten met een kroonoppervlak van minder dan 25%. Hier moet het percentage de komende tien jaar met 5 tot 10% stijgen.
8. We streven naar een gelijkmatige verdeling van bomen en kroonoppervlak over onze gemeente, zodat iedere bewoner ervaart in een groene omgeving te wonen.
9. We zorgen voor meer variatie in boomsoorten, plantverbanden en *omlooptijden* bij ons bomenbestand.
10. We maken bewoners en bedrijven bewust van het belang van bomen en ondersteunen en stimuleren hen om hun bomen goed te beheren, te beschermen en te investeren in aanplant van meer bomen in eigen tuin.

Het beleid bij doelen 6 tot 10 is uitgewerkt in hoofdstuk 6 van dit beleidsplan.

Afbeelding 3: Een goede groeiplaats is een belangrijke voorwaarde om bomen hun functie te laten vervullen.

5 Pijler 1 - Beschermen van bomen

In dit hoofdstuk werken we de uitgangspunten en regels uit die vallen onder pijler 1: het beschermen van bomen.

5.1 Doel 1: Groene Kaart met beschermde bomen en groen

Sinds 2018 wordt het groen in Gemert-Bakel beschermd via het model van de Groene Kaart. Met deze methode kan de gemeente goed bepalen welke bomen en structuren beschermd worden, zonder dat te veel regels worden opgelegd.

Doelstelling 1

We wijzen onze monumentale bomen en groenstructuren aan volgens een duidelijke richtlijn en beschermen deze vervolgens.

Met de herziening van de Groene Kaart en Bomenverordening voeren we uitvoeringsmaatregel 1.1.1 uit het GSBP uit. In deze paragraaf werken we de uitgangspunten uit voor de herziening van de Groene Kaart en *Verordening Beschermd Groen*. De daadwerkelijke wijzigingen van de verordening worden op een later moment verwerkt.

Algemene uitgangspunten

- In de *Verordening Beschermd Groen* staan de regels voor de bescherming van het groen en de bomen. Deze verordening wordt na het vaststellen van het Bomenplan gewijzigd.
- We blijven het model van de Groene Kaart gebruiken. De Groene Kaart bepaalt samen met de verordening welk groen beschermd is. Op de Groene Kaart komen twee lagen met beschermd groen voor:
  1. Monumentale bomen (punten). Dit zijn individuele bomen met een bijzondere waarde voor de gemeente. Zie hiervoor het kopje ‘Aanwijzing Monumentale bomen.’ Dit kunnen zowel private als *publieke* bomen zijn.
  2. Groenstructuren (punten en vlakken). Dit zijn grotere groenstructuren die belangrijk zijn voor onze gemeente. Deze structuren komen uit ons Groenstructuur en Beleidsplan (GSBP). Zie hiervoor het kopje ‘Aanwijzing Groenstructuren.’ Dit kunnen zowel private als *publieke* bomen zijn.
- In de verordening wordt daarnaast opgenomen dat alle publieke bomen met een omtrek van meer dan 60 cm (op 1,3 meter hoogte) vergunningplichtig zijn. Publieke bomen zijn eigendom van een publieke organisatie. Dit zijn in ieder geval: de gemeente zelf, provincie Brabant en het waterschap. Dit geldt zowel binnen als buiten de *bebouwingscontour houtkap*. Buiten de *bebouwingscontour* geldt dit alleen voor bomen waar de provincie niet het bevoegd gezag[2] is.

[2] De provinciale regels: https://www.brabant.nl/loket/producten-diensten/bos-kappen/.

Aanwijzing monumentale bomen

Binnen de monumentale bomen maken we onderscheid in drie categorieën met ieder hun eigen voorwaarden:

A. Landelijk monumentale boom.
B. Gemeentelijk monumentale boom.
C. Toekomstig monumentale boom.

A. Landelijk monumentale boom

Deze zijn opgenomen in het Landelijk Register Monumentale Bomen van de Bomenstichting: www.monumentalebomen.nl. Bomen kunnen worden aangemeld voor het register en moeten aan strenge voorwaarden voldoen, waaronder een leeftijd van minimaal 100 jaar. Deze bomen kunnen zowel *publiek* als *privaat* eigendom zijn, dus ook van inwoners.

Vanwege de strenge voorwaarden van de Bomenstichting voldoen deze bomen ook aan onze eigen voorwaarden, en staan daarom op de Groene Kaart als monumentale boom.

B. Gemeentelijk monumentale boom

Deze bomen wijst de gemeente zelf aan en deze kunnen zowel in *publiek* als *privaat* eigendom zijn. Deze bomen moeten voldoen aan drie drempelvoorwaarden:

Drempelvoorwaarde	Uitwerking
Leeftijd	De boom heeft een (geschatte) minimale leeftijd van 60 jaar oud.
Gezondheid	De boom kan nog minimaal 10 jaar, eventueel na het uitvoeren van reguliere beheermaatregelen behouden blijven.
Ontwikkelingsperspectief	De boom heeft op deze locatie zowel boven als onder de grond voldoende ruimte om zich te ontwikkelen en te handhaven als volwassen boom.

Daarnaast moet de boom een bijzondere waarde hebben voor de hele gemeente. Daarvoor moet de boom voldoen aan minimaal één van onderstaande voorwaarden. De voorwaarden zijn verder uitgewerkt in bijlage 5:

Voorwaarde	Uitwerking
Omvang/formaat	Een unieke omvang die maar weinig in de gemeente voorkomt
Natuurwaarde	Een belangrijke waarde voor de natuur en *biodiversiteit*.
Cultuur(historische)waarde	Draagt bij aan de lokale culturele of historische identiteit of het historisch besef van bewoners.
Beeldbepalendheid	Belangrijk voor de uitstraling van de straat, gebied of buurt.
Zeldzaamheid	Van een soort of variëteit die zeldzaam en wenselijk is in de gemeente.

C. Toekomstig monumentale boom

De bomen in deze categorie wijst de gemeente zelf aan en zijn alleen in eigendom van de gemeente zelf. De manier van aanwijzen is hetzelfde als bij categorie B, maar de voorwaarden wijken af. Deze bomen worden zoveel mogelijk eerlijk verdeeld over de kernen en buurten in de gemeente. We onderzoeken of we bij deze bomen ook de *groeiplaats* kunnen beschermen via het Omgevingsplan. Zo kunnen we voorkomen dat achteraf beschadiging of beperking van de *groeiplaats* optreedt.

Afbeelding 5: Naast monumentale bomen willen we ook bepaalde toekomstbomen goed beschermen (foto: Dries van Tuijn).

Bij de toekomstbomen gelden de volgende drempelvoorwaarden:

Drempelvoorwaarde	Uitwerking
Gezondheid	De boom kan nog minimaal 10 jaar, eventueel na het uitvoeren van reguliere beheermaatregelen behouden blijven.
Ontwikkelingsperspectief	De boom heeft op deze locatie zowel boven als onder de grond voldoende ruimte om zich te ontwikkelen tot monumentale boom van de toekomst. De locatie laat toe dat deze boom minimaal 80 jaar oud en beeldbepalend kan worden.
Groeiplaats	De *groeiplaats* van de boom is minimaal 50 m^3 en binnen de uiteindelijke *kroonprojectie* bevinden zich weinig of geen obstakels zoals kabels en leidingen.

Daarnaast heeft de boom een bijzondere waarde voor de gemeente, of kan hij die in de toekomst gaan krijgen. Daarvoor moet de boom voldoen aan minimaal één van de voorwaarden hieronder.

Voorwaarde	Uitwerking
Natuurwaarde	Op hogere leeftijd heeft deze boom een belangrijke waarde voor de natuur en *biodiversiteit*, bijvoorbeeld omdat de boomsoort *inheems* is of de boom beschikt is als nestgelegenheid.
Cultuur(historische)waarde	Draagt bij aan de lokale historische identiteit of het historisch besef van bewoners. Dit geldt bijvoorbeeld bij de zogenaamde 'herdenkingsbomen.'
Beeldbepalendheid	Op termijn wordt deze boom belangrijk voor de uitstraling van de straat, gebied of buurt en is daarin moeilijk/niet vervangbaar.
Zeldzaamheid	Van een soort of variëteit die zeldzaam is in de gemeente

Aanwijzing Groenstructuren

De groenstructuren op de Groene Kaart komen uit ons GSBP. Het betreft hier de elementen van de kaart 'Hoofdgroenstructuur', zoals is opgenomen in bijlage 7 bij dit Bomenplan. Op deze kaart staan allerlei elementen, zoals bossen, natuurgebieden, houtwallen, singels, bomenlanen en hagen.

In de Verordening Beschermd Groen werken we de aandachtspunten voor de bescherming van de Groenstructuren verder uit.

Afbeelding 6: monumentale bomen kunnen karakter geven aan bepaalde plaatsen, zoals hier bij het processiepark in Handel. Deze bomen moeten we dus goed beschermen.

Toelichting regels Groene Kaart

- Voor kap van bomen op de Groene Kaart moet altijd een vergunning worden aangevraagd. Hierbij hanteert de gemeente het principe 'nee, tenzij.' De voorwaarden wanneer wel een vergunning wordt verleend, worden uitgewerkt in de verordening. Bijvoorbeeld:
    - De boom is ziek, slecht of dood.
    - Uit een rapport van een boomdeskundige blijkt dat de boom gevaarlijk is.
    - Een maatschappelijk belang weegt zwaarder dan het behoud van de boom.
- De concept *bebouwingscontour houtkap* (vergelijkbaar met bebouwde kom) is opgenomen in bijlage 6. Deze wordt gelijktijdig met de verordening vastgesteld en komt op de Groene Kaart.
    - Binnen de *bebouwingscontour houtkap* gelden alleen gemeentelijke regels.
    - Buiten de *bebouwingscontour houtkap* wijst de gemeente ook monumentale bomen en groenstructuren aan. Over het algemeen is hier de provincie het bevoegd gezag.
- De Groene Kaart krijgt jaarlijks een update. Tussentijds worden de verleende vergunningen of andere wijzigingen bijgehouden en doorgevoerd. Iedere vijf jaar wordt een nieuwe veldinventarisatie uitgevoerd.
- Soms zijn bomen aanvullend nog planologisch beschermd, via een Landschappelijk Inpassingsplan (LIP) of beplantingsplan. Als de bomen alleen maar planologisch zijn beschermd, maakt dit geen onderdeel uit van de Groene Kaart.
- Bij de kap van beschermde bomen gaat waarde verloren. Herplant is dus het uitgangspunt, maar wordt niet altijd verplicht. De eisen zijn afhankelijk van de situatie en eigenaar. In de verordening nemen we op wanneer en hoe de herplant wordt ingevuld. De gemeente houdt de mogelijkheid om (gemotiveerd) af te wijken of nog aanvullende regels stellen over bijvoorbeeld soort, *groeiplaats* of een aangepaste locatie.
- Als een boom een acuut gevaar oplevert heeft de gemeente het mandaat om de boom met spoed te laten kappen. In de verordening komen de voorwaarden voor noodkap te staan.
- In bijlage 4 is een stroomschema opgenomen waarin de vraag wordt beantwoord of en waar er een vergunning moet worden aangevraagd.
- In de verordening werken we uit hoe we illegale kap of beschadiging van bomen van de Groene Kaart en gemeentebomen taxeren en beboeten.

5.2 Doel 2: Ontwikkelingen en werkzaamheden rond bomen

In onze gemeente wordt regelmatig gewerkt: we bouwen woningen, richten straten opnieuw in of vervangen het riool. Ook vervangen netbeheerders regelmatig kabels en leidingen. Dit werk gebeurt regelmatig dichtbij of onder onze bomen en dan ligt beschadiging op de loer.

Doelstelling 2

Bij werk en ontwikkelingen in de openbare ruimte is behoud van gezonde bomen ons uitgangspunt en worden bomen beschermd.

Voor woningbouw zorgt onze groennorm 2.0 voor het belonen van behoud van bomen. Voor de andere (niet-woningbouw) projecten hebben we in deze paragraaf de bomenbalans uitgewerkt, gericht op behoud en compensatie van het kroonoppervlak. Daarnaast zijn in deze paragraaf de algemene uitgangspunten en een projectenmatrix uitgewerkt voor het werken rond bomen. Zo geven we invulling aan uitvoeringsmaatregel 3.3.2 uit het GSBP.

Algemene uitgangspunten

Als er werkzaamheden of ontwikkelingen plaatsvinden rond bomen gelden de volgende uitgangspunten:

- Als er gewerkt wordt binnen de kwetsbare boomzone van een boom op de Groene Kaart, wordt een *Bomen Effect Analyse (BEA)* gedaan. Bij bomen buiten de Groene Kaart is dit afhankelijk van de werkzaamheden. Voor regelmatig terugkerend werk (bijvoorbeeld aanleg glasvezel) maken we speciale werkprotocollen.
- Bij gemeentebomen van de Groene Kaart geldt dat bij werkzaamheden altijd een *BEA* wordt gedaan, specifiek gericht op het project en de situatie bij die bomen, waarbij wordt onderzocht of en hoe deze bomen behouden kunnen blijven. Hier is het belang van behoud extra groot.
- Bij niet-gemeentebomen op de Groene Kaart wordt een *BEA* verplicht bij vergunningplichtige werkzaamheden, zoals de bouw van een schuur of verbouw van een woning.
- De *BEA* wordt in een vroeg stadium uitgevoerd: voorafgaand of direct nadat er een eerste ontwerp ligt. Het initiatief en de kosten van de *BEA* zijn voor rekening van de initiatiefnemer. Bij een projectontwikkeling valt dit dus onder het project. In paragraaf 6.4 van het beheerplan gaan we hier verder op in.
- Als bij een project of na een *BEA* blijkt dat een boom niet behouden kan blijven, wordt altijd de optie onderzocht om de boom te verplanten. Als blijkt dat de boom goed te verplanten is en de boomwaarde opweegt tegen de kosten van de verplanting, is het uitgangspunt dat de bomen verplant worden. In paragraaf 6.5 van het beheerplan gaan we hier verder op in.
- Op het MOOR Platform® worden alle graafwerken in de openbare ruimte gemeld. In de uitvoeringsagenda nemen we op dat we onderzoeken of we hier de *kwetsbare boomzones* rond de bomen kunnen laten zien.
- Toezicht bij werk rond bomen is belangrijk om te voorkomen dat het alsnog misgaat of de voorwaarden uit de *BEA* niet worden opgevolgd:
    - Bij werkzaamheden door derden bij gemeentebomen van de Groene Kaart is een onafhankelijke Toezichthouder Bomen verplicht. Ook kan een toezichthouder verplicht worden gesteld vanuit de *BEA* (bij bomen die niet op de Groene Kaart staan).
    - Bij niet-gemeentebomen is een toezichthouder verplicht als dit vanuit de *BEA* wordt voorgeschreven.

- Voor alle andere bomen geldt dat de toezichthouders in de gemeente in staat moeten zijn om te controleren of de algemene richtlijnen voor boombescherming worden opgevolgd. Deze staan op de poster in bijlage 9.
- De kosten voor de toezichthouder vallen altijd binnen het project en zijn voor rekening van de initiatiefnemer. Bij beschadiging tijdens werkzaamheden wordt de schade getaxeerd en kan een boete worden opgelegd. Dit werken we uit in de verordening.

Projectenmatrix

In het overzicht hieronder staat hoe bij verschillende typen projecten de boombescherming en compensatie is geregeld.

Type project/fase	Bescherming bomen	Norm en compensatie
Kleinschalige projecten (niet woningbouw)	Uitgangspunt: bomen uit verordening actief beschermen via *BEA* bij vergunningtraject.	N.v.t.
Woningbouw: tot 10 woningen.	Vooraf wordt bepaald of een *BEA* wordt voorgeschreven in het programma van eisen. Uitgangspunt: bomen uit verordening behouden.	Minimaal voldoen aan groennorm 2.0
Woningbouw: Meer dan 10 woningen.		
Woningbouw gemeente	Vooraf wordt bepaald of een *BEA* wordt voorgeschreven in het programma van eisen. Uitgangspunt: ALLE gezonde bomen behouden.	
Civieltechnische projecten		Bomenbalans
Kabel- en leidingprojecten netbeheerders	Onderzoek of *BEA* kan worden verplicht bij werk binnen kwetsbare boomzone. Uitgangspunt: ALLE gezonde bomen behouden.	

Bomenbalans

Als bij een project bomen worden gekapt, gaat er kroonoppervlak verloren. Bij woningbouw wordt dan getoetst aan de Groennorm 2.0. Zo wordt gezorgd dat er voldoende groen terugkomt in het plan. In alle andere gevallen is de Groennorm niet van toepassing.

Bij alle niet-woningbouwprojecten in de openbare ruimte geldt de Bomenbalans. Bijvoorbeeld bij rioolvervanging, herinrichtingen of werk door netbeheerders. De bomenbalans is uitgewerkt op de volgende pagina.

Afbeelding 7: Het plaatsen van bouwmaterialen binnen de kroon heeft grote gevolgen voor de gezondheid van een boom.

Met de Bomenbalans zorgen we voor compensatie van het kroonoppervlak. Dit werkt als volgt:

- Via de *BomenMonitor* weten we het kroonoppervlak van alle bomen. We tellen het kroonoppervlak van de te kappen bomen bij elkaar op.
- Binnen het project streven we naar aanplant van het aantal bomen dat nodig is om over 40 jaar[3] evenveel kroonoppervlak te hebben. In de aandachtsgebieden moet dit minimaal 10% extra zijn (zie paragraaf 6.2). Dit berekenen we via het Rekenprogramma *Boommonitor* van het Norminstituut Bomen.

Uitgangspunt is dat herplant plaatsvindt binnen het project. We maken hierop alleen een uitzondering als binnen het project te weinig ruimte is om de bomen een *groeiplaats* te geven die voldoet aan de groeiplaatseisen uit hoofdstuk 5 van het beheerplan.

Rekenvoorbeeld Bomenbalans:

1. In de oude situatie stonden 10 bomen met een oppervlak van 50 m^2 per stuk. Dus 500 m^2 totaal.
2. Voor het project is het nodig om 4 bomen te kappen met een gezamenlijk oppervlak van 200 m^2.
3. Het project is in een buurt binnen prio 1. De doelstelling is daar om het kroonoppervlak met minimaal 10% te laten stijgen. We planten dus het aantal bomen aan om binnen 40 jaar minimaal 220 m^2 kroonoppervlak te halen.

In de praktijk betekent dit dat we streven naar (bijvoorbeeld) 2 bomen van de 1e grootte, of 6 bomen van de 2e grootte. Uiteraard kan worden gekozen voor verschillende

5.3 Doel 3: Keuzes bij hinder door bomen

Bomen zijn belangrijk, dat is de boodschap van ons Bomenplan. Ook al zijn bomen soms ook hinderlijk. We maken hierbij duidelijke keuzes: bij hinder door bomen is behoud van gezonde bomen het uitgangspunt van dit Bomenplan. Daarnaast is ons beleid erop gericht om hinder in nieuwe situaties zoveel mogelijk te voorkomen. In de regels en uitgangspunten nemen we de mening van de bewoners uit de enquête mee.

Algemene uitgangspunten

Bij hinder redeneren we vanuit een aantal vaste uitgangspunten. Na deze algemene uitgangspunten werken we dit uit voor de verschillende vormen van hinder.

- Bij de inrichting van onze openbare ruimte proberen we hinder in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen, zoals door:
    - Bomen planten op minimaal 2 meter van de erfgrens.
    - Bomen waarvan bekend is dat ze veel hinder geven, bij voorkeur niet aanplanten boven wegen, paden en trottoirs.
- In bestaande situaties is boombehoud het uitgangspunt. We kappen of snoeien normaal gesproken dus geen gezonde bomen bij hinder.

Doelstelling 3

We maken heldere keuzes bij hinder door bomen. Daarbij vormt het behoud van de boom ons uitgangspunt.

[3] We gebruiken hier 40 jaar, omdat dit de minimale *omlooptijd* is voor bomen in onze gemeente, zie paragraaf 6.1.

- Hinder die buitenproportioneel is en duidelijk door een specifieke boom komt, kan wel leiden tot maatregelen.
- We houden ons aan de regels uit het Burgerlijk Wetboek die gaan over overlast[4] en takken en wortels bij de erfgrens[5].
- Hinder die van nature bij een boom hoort, kunnen we niet duurzaam oplossen. Deze vormen van hinder zijn dus geen reden voor een maatregel. We snoeien bomen dus niet kleiner, zoals toppen of *innemen* van de kroon. Dit is tegennatuurlijk en geen duurzame oplossing.
- Bij vormen van hinder die ieder anders ervaart, zijn we terughoudend met maatregelen. Zo vindt de een schaduw lastig, terwijl zijn buren de schaduw juist prettig vinden.

Afbeelding 8: Bladval is een vorm van hinder die van nature bij een boom hoort. Dit is dus geen reden voor een maatregel.

Omgang met vormen van hinder in bestaande en nieuwe situaties

Hieronder staat hoe we op basis van de algemene uitgangspunten omgaan met de meest voorkomende vormen van hinder. In paragraaf 6.3 van het beheerplan hebben we hier een overzichtelijk stroomschema voor opgenomen.

Type hinder	Bestaande situatie	Nieuwe situatie
Bladeren Zaad Vruchten	Geen snoei of kap. Wel blad ruimen en plaatsen van bladvakken in het najaar.	Bomen zoveel mogelijk op afstand van de erfgrens planten.
Vogelpoep	Geen maatregel. Bij herinrichting kijken naar verplaatsen parkeerplaatsen.	Geen maatregel.
Luizenplak	Bij grootschalige overlast op drukke locaties bestrijden met natuurlijke vijanden. Bij herinrichting kijken naar verplaatsen parkeerplaatsen.	Bomen planten op een goede *groeiplaats*. Beperken luisgevoelige soorten in centrumgebieden.
Allergie pollen	Geen maatregel. Allergie ligt meestal niet aan een specifieke boom.	Geen maatregel. Bomen die allergie geven zijn vaak juist belangrijk voor *biodiversiteit*.
Schaduw in tuin	Geen maatregel.	Geen maatregel Schaduw in tuinen is juist belangrijk.

[4] Artikel 5:37 van het Burgerlijk wetboek gaat over hinder: *"De eigenaar van een erf mag niet (...) aan eigenaars van andere erven hinder toebrengen zoals door het verspreiden van rumoer, trillingen, stank, rook of gassen, door het onthouden van licht of lucht of door het ontnemen van steun."*

[5] Artikel 5:44 van het Burgerlijk Wetboek gaat over takken en wortels. Lid 1: *"Indien een nabuur wiens beplantingen over eens anders erf heen hangen, ondanks aanmaning van de eigenaar van dit erf, nalaat het overhangende te verwijderen, kan laatstgenoemde eigenaar eigenmachtig het overhangende wegsnijden en zich toe-eigenen."* Lid 2: *"Degene op wiens erf wortels van een ander erf doorschieten, mag deze voor zover ze doorgeschoten zijn weghakken en zich toe-eigenen."*

Type hinder	Bestaande situatie	Nieuwe situatie
Schaduw in woning	Bij buitenproportionele schaduw voeren we een maatregel uit. De bewoner moet dan via een 'bezonningsstudie' aantonen dat zijn woning niet voldoet aan de norm NEN 2057[6].	Bij nieuwbouw toetsen op de norm NEN 2057. We planten bomen op minimaal 2,0 meter van de erfgrens en houden rekening met inval van zonlicht.
Schaduw op zonnepanelen	Geen maatregel. De bewoner moet rekening houden met bomen bij plannen voor zonnepanelen. Het algemeen belang van bomen gaat voor het opwekken van stroom. Ook waren de bomen er meestal eerst. We handhaven streng op snoei door bewoners zelf.	We planten bomen op minimaal 2,0 meter van de erfgrens en houden rekening met inval van zonlicht. Bomen planten gaat wel voor eventueel beperktere stroomopbrengst.
Overhangende takken	Na een melding wordt de ernst beoordeeld en worden in redelijkheid afspraken gemaakt. Bij bomen van de Groene Kaart wordt zeer terughoudend gesnoeid. Bij de andere bomen geldt dat takken binnen 1 meter van de gevel worden gesnoeid.	We planten bomen op minimaal 2,0 meter van de erfgrens en houden rekening met inval van zonlicht.
Bestratingsopdruk bij gemeente	We maken een afweging waarbij we alternatieven onderzoeken, gericht op behoud van de boom. Hierbij is de beleidsklasse en kwaliteit belangrijk. In het beheerplan staat een afwegingsschema. Kap van bomen is hier de allerlaatste optie.	We zorgen voor goede normen voor de *groeiplaats* van bomen in ons beheerplan.
Bestratingopdruk bij bewoners	Bewoners mogen zelf wortels kappen (Art. 5:44 lid 2). Als algemene richtlijn geldt dat wortels tot 5 cm dik en maximaal 20% van het wortelgestel mogen worden verwijderd. Bij terugkerende problemen wordt bewoners gevraagd om contact met de gemeente op te nemen en kijken we naar technische oplossingen.	We planten bomen zoveel mogelijk op afstand van woningen.
Ingroei van wortels in het riool	Wortels groeien alleen in de riolering als deze verouderd, beschadigd of niet goed afgedicht is. Bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor het riool onder hun eigen tuin, ook als dit door wortels van gemeentelijke bomen komt. Andersom is de gemeente verantwoordelijk voor schade bij het gemeentelijk (hoofd)riool.	We planten bomen zoveel mogelijk op afstand van woningen. Juiste materialen toepassen.

[6] Deze norm luidt: "ten minste 2 mogelijke bezonningsuren per dag in de periode van 19 februari – 21 oktober (gedurende 8 maanden) in midden vensterbank binnenkant raam." In het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) wordt verwezen naar deze NEN-norm. In de toekomst wordt een nieuwe Europese norm (NEN-EN 17037) aangehouden, zie: https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/technischebouwactiviteit/nieuwbouw/rijksregels/daglichttoetreding-nen-17037/

5.4 Doel 4 en 5: Beheren van bomen

Om bomen in de openbare ruimte te begeleiden naar volwassenheid, is beheer nodig. In deze paragraaf noemen we de beleidsmatige uitgangspunten en enkele nieuwe beheerkeuzes.

In ons beheerplan werken we dit praktisch uit. Bij het beheer richten we ons op de doelen en ambitie uit het bomenplan. We beheren aantoonbaar zorgvuldig, maar snoeien alleen als het nodig is. In het beheer volgen we de natuurlijke situatie, zoals minder maaien, dode takken waar mogelijk laten liggen. Zo sluiten we aan bij principe 2 uit ons GSBP.

Doelstelling 4	Doelstelling 5
We beheren onze bomen aantoonbaar zorgvuldig en richten ons daarbij op behoud van zoveel mogelijk kroonoppervlak.	We beheren onze bomen vanuit het uitgangspunt van een natuurlijke situatie: een natuurlijke groeiplaats en de boom zoveel mogelijk met rust laten.

Algemene uitgangspunten

- We hanteren een algemeen omgevingsrisico voor al onze bomen. In onze gemeente zijn er geen plaatsen waar het altijd heel erg druk is, zoals in steden. Zelfs in de dorpscentra valt dit nog erg mee. We kiezen daarom voor al onze bomen voor risicoklasse ‘algemeen’. Standaard is een onderhoudscyclus van drie jaar dan voldoende.
- Bij het boomonderhoud richten we ons op behoud van zoveel mogelijk kroonoppervlak. Over het algemeen geldt: hoe groter de kroon, hoe meer waarde. We snoeien onze bomen daarom zo weinig mogelijk. Wel is snoei in de jeugdfase vaak nodig om te zorgen voor doorrijhoogte voor het verkeer. Op plekken waar geen mensen komen of op gras waar we weinig maaien, laten we solitaire bomen (buiten het bereik van wegen en paden) vrij uitgroeien, zodat de takken tot aan de grond komen te hangen.
- Dode takken snoeien we alleen als ze gevaar kunnen opleveren. Boven bosplantsoen of beplanting laten we dode takken zoveel mogelijk hangen. Dood hout in bomen is namelijk belangrijk voor bijvoorbeeld allerlei dieren, planten en schimmels.
- We laten klimop zoveel mogelijk in de boom zitten. Klimop is een belangrijke plant voor insecten en gezonde bomen kunnen goed samenleven met de klimop.

Omgang met boomziekten

In bomen komen regelmatig ziekten voor. We gaan hier als volgt mee om:

- We laten zieke bomen zoveel mogelijk staan. Vaak leveren deze bomen geen acuut risico op en we laten ze dus waar mogelijk staan. We controleren de bomen indien nodig wel vaker (attentiebomen). Na een extra controleronde bepalen we welke beheer- en onderzoeksmaatregelen nodig zijn, om de kosten te beperken.
- Bij boomziekten gaan we voor een aanpak bij de bron. De oorzaak van veel ziekten zit in gebrek aan diversiteit of een slechte *groeiplaats*. We zorgen dus voor een ecosysteem en een goede *groeiplaats*. We gebruiken geen bestrijdingsmiddelen.
- Bij besmettelijke of gevaarlijke ziektes hanteren we landelijke protocollen. Sommige ziekten zijn gevaarlijk voor onze gezondheid of zijn erg besmettelijk. In die gevallen is er vaak een speciaal protocol, waar we ons bij de bestrijding aan houden.

6 Pijler 2 - Investeren in bomen

In dit hoofdstuk werken we de uitgangspunten uit bij pijler 2: het investeren in bomen.

6.1 Doel 6: De *groeiplaats* als basis

Bij de aanplant van bomen zorgen we voor een goede *groeiplaats*. Zowel boven als onder de grond. Alleen dan functioneert de boom goed en kan deze zijn functies (zie hoofdstuk 3) vervullen. Andersom planten we dus ook geen boom als daar geen ruimte voor is. We planten bomen alleen in de verharding als het echt niet anders kan. In zo'n geval zorgen we voor een goede technische *groeiplaatsconstructie*, zodat de boom ruimte heeft om te groeien. Zo voorkomen we ook overlast in de toekomst.

Doelstelling 6

Bij het inrichten van de *groeiplaats* is de boomkeuze en *boomgrootte* leidend, zodat de boom zijn functies goed vervult en zijn *omlooptijd* haalt. Daarbij is de kwaliteit belangrijker dan de kwantiteit.

Met deze doelstelling dragen we bij aan het 1e en 2e principe uit ons GSBP: bodem, *groeiplaats* en *biodiversiteit* zijn sturend.

Veel onderdelen van deze paragraaf zijn technisch. Deze zijn verder uitgewerkt in het beheerplan. In deze paragraaf schrijven we alleen de uitgangspunten voor het beleid.

Algemene uitgangspunten:

We hanteren de volgende uitgangspunten bij *groeiplaatsen*:

- We kiezen voor de juiste boom op de juiste plaats. Als we kiezen om ergens een boom te (her)planten, zijn een goede *groeiplaats* en bodemkwaliteit een voorwaarde. Iedere boom heeft zijn eigen kenmerken, kwaliteiten en vorm, en stelt zijn eisen aan de *groeiplaats*. Deze stemmen we dus af op de boom die we planten. We gaan uit van de volgende *omlooptijden*:
    - Binnen de kom gaan we uit van een afschrijving van 40 jaar (2,5% vervanging).
    - Buiten de kom gaan we uit van 60 jaar met 1,7% vervanging per jaar. Deze *omloop* is korter dan in het vorige beleid, omdat we meer rekening houden met de gevolgen van klimaatverandering voor de leeftijd van ons bomenbestand.

Afbeelding 10: Een goede groeiplaats is een eerste levensbehoefte voor een boom.

- Kwaliteit gaat voor kwantiteit. Ons Bomenplan is gericht op het verhogen van het kroonoppervlak in de gemeente, niet op het aantal bomen. Als we dus bomen kappen, kan het zijn dat we een aantal kleinere bomen vervangen voor één boom met voldoende groeiruimte, die groot en oud wordt.
- We hanteren duidelijke normen voor de inrichting van de *groeiplaats*. Deze richtlijnen staan in ons HOOR-document. Dit gaat onder andere om de grootte van de *groeiplaats*, de afstand tot bepaalde obstakels en eisen zoals de bodemkwaliteit. Hiervoor gebruiken we de normen uit het *Handboek Bomen* en bijbehorende instrumenten.
- Bij aanplant sturen we op functies van bomen. We bepalen dus vooraf wat de functie van de boom op die plek moet zijn en stemmen daar de soort en *boomgrootte* op af. In het buitengebied gaat het vaak om *biodiversiteit* en het aansluiten bij grotere (ecologische) structuren. Binnen de kernen planten we bomen veelal vanwege verkoeling, gezonde lucht of sierwaarde.
- We planten bomen op de meest natuurlijke standplaats. In de openbare ruimte ligt vaak bestrating en komen regelmatig mensen, dus is de standplaats van een boom vaak niet ideaal. We zoeken dus plantplaatsen waar de *groeiplaats* zo natuurlijk mogelijk is. We planten bomen bij voorkeur in beplanting, of waar nodig in het gras. We planten alleen in verharding als dit echt niet anders kan. In zo'n geval kan een groeiplaatsconstructie zorgen voor voldoende ruimte voor de wortels.
- We planten bomen op eindbeeld. Dit betekent dat de onderlinge afstand tussen bomen bij aanplant ook direct de definitieve afstand is. We planten dus niet tijdelijk meer bomen om sneller een laanbeeld te krijgen. Zo krijgen bomen direct de ruimte om uit te groeien. Daarnaast zorgt tussentijdse kap voor onduidelijkheid en hoeven we geen beheergeld uit te geven aan bomen die er maar tijdelijk staan.
- We planten minder *vormbomen* en vervangen deze voor regulier groeiende bomen. De onderhoudskosten voor *vormbomen* liggen hoog en het kroonoppervlak blijft klein. Deze bomen dragen dus weinig bij aan onze doelen. Als zich een geschikt moment voordoet (bijvoorbeeld een reconstructie), vervangen we deze door bomen die wel volledig kunnen uitgroeien. Als er echt geen ruimte is om een boom te planten, dan kiezen we liever voor een *inheemse* struik.
- We reserveren geld om *groeiplaatsen* van bestaande bomen te verbeteren. Soms stagneert de groei van een bestaande boom, dit kan bijvoorbeeld doordat de *groeiplaats* te klein is geworden voor de boom. In de begroting reserveren we geld voor het verbeteren van de *groeiplaats* van onze bomen.

Afbeelding 11: in breed opgezette straten is vaak meer groeiruimte voor bomen, zowel boven als onder de grond.

6.2 Doel 7: Zorgen voor meer kroonoppervlak

Voldoende kroonoppervlak is een belangrijk onderdeel van een duurzame en prettige leefomgeving. Zelfs in de EU-natuurherstelverordening is hier wetgeving voor opgenomen. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de grens hiervoor op 30% kroonbedekking ligt[7]. De uitvoering van deze doelstelling combineren we met de uitvoeringsagenda van ons GSBP.

Doelstelling 7

Toename van het kroonoppervlak in de hele gemeente, waarbij we op de lange termijn streven naar 30% in iedere buurt binnen de bebouwde kom. We richten ons vooral op buurten met een kroonoppervlak van minder dan 25%. Hier moet het percentage de komende tien jaar met 5 tot 10% stijgen.

Nulmeting en uitwerking doelstelling

Het gemiddelde kroonoppervlak over de hele gemeente is afgerond 29%, blijkt uit de *BomenMonitor* van Cobra Groeninzicht (zie hoofdstuk 2). In bijlage 10 is een uitgebreide analyse opgenomen met informatie over de nulmeting van de kroonbedekking.

In de tabel hieronder staan de buurten binnen de bebouwde kom met een kroonbedekking van minder dan 25% (kolom 'Totaal'). Bij de uitwerking van onze doelstelling richten we ons vooral op deze acht buurten.

Buurten onder 20% kroonbedekking (ca. 4.150 huishoudens) hebben de hoogste prioriteit. Hier is het doel om de kroonbedekking iedere tien jaar met 10% te laten stijgen. Voor de buurten in prioriteit 2 (ca. 5.000 huishoudens) is het doel 5% stijging per tien jaar. We bedoelen hier een relatieve stijging, ten opzichte van de nulmeting.

	Buurt	**Totaal** Kroonbedekking per buurt	Kroonbedekking op grond van de **gemeente**.	Kroonbedekking op grond die **niet** van de **gemeente** is.
Prio 1	De Mortel	15,4%	21,9%	12,4%
	Gemert-Oost	17,2%	33,7%	8,4%
	Milheeze	17,1%	30,1%	12,3%
Prio 2	Doonheide	21,7%	32,5%	15,5%
	Elsendorp	20,7%	35,5%	17,1%
	Gemert-Centrum	20,9%	28,9%	17,6%
	Gemert-Noord	22,1%	34,3%	10,9%
	Industrieterrein Scheiweg	21,0%	36,3%	16,2%

In het kader op de volgende pagina geven we een voorbeeldberekening van de benodigde stijging in De Mortel.

[7] Onderzoek in 93 Europese steden (Lungman et al., 2023) concludeerde dat verhoging van de kroonbedekking naar 30% ongeveer 1/3 van de vroegtijdige sterfgevallen door hittestress had kunnen voorkomen: https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(22)02585-5/abstract. Onderzoek in Australië (Feng et al., 2024) concludeerde dat verhoging van de kroonbedekking van minder dan 10% naar meer dan 30% een besparing van $193,- zorgkosten per persoon per jaar oplevert: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160412024001442?via%3Dihub

Rekenvoorbeeld verhoging kroonoppervlak in De Mortel:

- In De Mortel is het kroonoppervlak in 2025: 15,4% (5 hectare van de 33 hectare is bedekt met boomkronen).
- De Mortel valt onder prioriteit 1. Het kroonoppervlak van 5 hectare moet dus iedere tien jaar met 10% stijgen ten opzichte van de 15,4% in 2025.
- In 2035 is het doel daarmee 17,0%.
- In 2045 is het doel 18,5%, enzovoorts.

In de praktijk betekent deze stijging dat er jaarlijks zo'n 1.000 m2 aan kroonoppervlak bij moet komen. Een net geplante boom heeft zo'n 3 m^2 kroonoppervlak, na 20 jaar is dit bij een eik vaak al zo'n 80 m^2.

In de tabel hieronder is te zien hoe het kroonoppervlak de komende decennia moet stijgen. De doelstelling is in stappen van tien jaar. We controleren onze voortgang op de doelstelling wel iedere vijf jaar (op basis van de *BomenMonitor)*, zodat we tijdig kunnen bijsturen.

	Buurt	2025 (nulpunt)	2035	2045	2055
Prio 1	De Mortel	15,4%	17,0%	18,5%	20,0%
	Gemert-Oost	17,2%	18,9%	20,6%	22,3%
	Milheeze	17,1%	18,8%	20,5%	22,2%
Prio 2	Doonheide	21,7%	22,7%	23,8%	24,9%
	Elsendorp	20,7%	21,7%	22,7%	23,8%
	Gemert-Centrum	20,9%	21,9%	22,9%	24,0%
	Gemert-Noord	22,1%	23,2%	24,3%	25,4%
	Industrieterrein Scheiweg	21,0%	22,0%	23,1%	24,1%

Verhogen van het kroonoppervlak in de aandachtsgebieden

Uit de nulmeting van de kroonbedekking blijkt dat de kroonbedekking op gemeentegrond gemiddeld 50% is, dus aanzienlijk hoger dan op niet-gemeentelijke grond. Daar is het 26%. Zelfs in de aandachtsgebieden is dit op gemeentegrond vaak al meer dan 30%.

De grootste winst kunnen we dus halen bij particulieren, bedrijven en andere organisaties. Daar doen we het volgende:

- In de uitvoeringsagenda nemen we een voorstel op voor het uitdelen van bomen aan bewoners. We zoeken daarbij de combinatie met de acties vanuit het GSBP, zoals vergroening van versteende plekken. Te denken valt aan: uitdeelactie van gratis boompjes aan bewoners in de prioriteitswijken, of het uitdelen van boompjes aan nieuwe bewoners van de gemeente.

Afbeelding 12: 'groen parkeren' levert vaak meer groeiruimte op voor bomen.

- We stimuleren bewoners tot het planten van bomen. We vertellen als gemeente hoe belangrijk bomen zijn. Ook laten we als gemeente zien wat we zelf doen om het kroonoppervlak te verhogen. Zo stimuleren we onze inwoners om zelf ook meer bomen te planten en we geven hen advies hoe zij bestaande bomen goed kunnen verzorgen. We werken dit verder uit in paragraaf 6.5 (doelstelling 10).

Ook als gemeente hebben we een verantwoordelijkheid voor het verhogen van het kroonoppervlak. We doen dit onder andere door bomen goed te beschermen, het boombeheer te richten op meer kroonvolume en bomen een goede *groeiplaatsen* mee te geven. Daarnaast doen we ook specifieke vergroeningsacties. Deze richten we eerst op de prioriteitsgebieden, maar ook in andere buurten zoeken we naar mogelijkheden. Deze acties combineren we met ons GSBP. In dat geval zetten we bij de actie een verwijzing naar het uitvoeringsprogramma van het GSBP. We doen als gemeente het volgende:

- Actie 1.2.2/3.2.1 GSBP: Planten van bomen waar het kan. In de prioriteitsgebieden zoeken we plekken waar we extra bomen kunnen planten. Hier planten we zoveel mogelijk grote bomen (zie paragraaf 6.3). We laten een analyse doen waaruit de mogelijke locaties komen.
- Actie 1.2.1/2.1 GSBP: Ruimte goed inrichten en minder stenen. Soms ligt er verharding op plaatsen waar dit niet nodig is, of kan de ruimte efficiënter worden ingericht. Bijvoorbeeld door parkeerplaatsen anders in te delen, of een trottoir te verplaatsen of op te heffen voor groen. Dit kan leiden tot ruimte voor het planten van extra bomen.
- Actie 1.1.2/1.3.2/1.4.2 GSBP: Versterken van de (hoofd)groenstructuur. Vanuit het Bomenplan is het belangrijk dat dit gericht is op de prioriteitsgebieden. Maar we kijken ook naar parkachtige ruimtes, bomenrijen, structuren en nieuw bos of nieuwe natuur. Dit geldt doen we binnen de bebouwde kom en in ons buitengebied. Het gaat zowel om het versterken van bestaande gebieden en structuren en het inrichten van nieuwe.

Afbeelding 13: In Gemert-Noord en Oost is de kroonbedekking op het gemeentelijke eigendom (grijs) veel hoger dan het particuliere eigendom (wit), dat is goed te zien op deze kaart.

6.3 Doel 8: Gelijkmatig verdelen van bomen en kroonoppervlak

Groen en bomen in de directe woonomgeving zijn belangrijk voor ons welzijn. Wonen in een groene omgeving met grote bomen verlaagt stress, verbetert de concentratie en maakt dat we ons fijner voelen en graag buiten willen zijn[8].

Doelstelling 8

We streven naar een gelijkmatige verdeling van bomen en kroonoppervlak over onze gemeente, zodat iedere bewoner ervaart in een groene omgeving te wonen.

Een groen park kan zorgen voor voldoende kroonoppervlak in de buurt, maar in bepaalde woonstraten kan het alsnog gebeuren dat straten 'boomloos' zijn. Het is dus belangrijk dat bomen en kroonoppervlak eerlijk verdeeld zijn binnen een buurt. Met de uitwerking van deze doelstelling vullen we met name principe 3 uit ons GSBP praktisch in: voldoende schaduw in de straat en bij onze bewoners.

Algemene uitgangspunten

De uitwerking van deze doelstelling wordt gecombineerd met de Groennorm 2.0 en het uitvoeringsplan uit het GSBP. We zoeken hier altijd de verbinding met onze projectenplanning: meekoppelkansen. We doen het volgende:

- We hanteren de Groennorm 2.0 bij woningbouwprojecten. Onze groennorm is in 2024 vastgesteld. In de nieuwe groennorm wordt meer waarde gegeven aan bestaande bomen ten opzichte van aanplant van nieuwe bomen. Zo stimuleren we bij woningbouwprojecten het behoud van bestaande (grote) bomen.
- Bij niet-woningbouwprojecten gebruiken we Bomenbalans. De Bomenbalans (zie paragraaf 5.3) stimuleert om bestaande (grote) bomen te behouden. Als dat toch niet lukt, dan moet in de uiteindelijke situatie meer kroonoppervlak terugkomen, waardoor we ons kroonoppervlak ook binnen deze (kleinschalige) projecten garanderen.
- Actie 1.1.2/3.2.1 GSBP: We onderzoeken waar we bomen kunnen planten in boomloze straten. Sommige straten komen voorlopig nog niet in aanmerking voor een herinrichting. In de begroting (hoofdstuk 7) nemen we daarom geld op voor een onderzoek (data-analyse en een veldinventarisatie) naar aanplant van bomen in boomloze straten. Soms is het daarvoor nodig om verharding te verwijderen, of bijvoorbeeld parkeerplaatsen te verplaatsen of op te heffen. Vaak is de ruimte van twee parkeerplaatsen al voldoende om ruimte te maken voor een grote boom.
- De gemeente beperkt het aantal *vormbomen* en bomen van de *3e grootte*. Deze typen bomen blijven klein. Bij *vormbomen* worden deze kunstmatig klein gehouden door de bomen regelmatig terug te snoeien. Bomen van de *3e grootte* zijn boomsoorten die klein blijven, zoals veel sierbomen. In ons beheerplan hebben we de eisen en werkwijze opgeschreven om dit in de praktijk te doen.

Afbeelding 14: In onze gemeente zijn straten te vinden waar geen gemeenteboom staat, zoals hier de Jacob Catsstraat in Gemert.

[8] Het RIVM heeft het onderzoek en de kennis hierover gebundeld in een document. Deze is te vinden op: https://www.rivm.nl/documenten/kennisbundeling-groen-en-gezondheid

6.4 Doel 9: Meer diversiteit in soorten, plantverbanden en *omlooptijden*

Het verhogen van de *biodiversiteit* is één van de pijlers van het GSBP. Met name in principe 2 wordt hier veel aandacht aan gegeven. Meer diversiteit in het bomenbestand is belangrijk voor de *biodiversiteit*, maar maakt onze bomen ook weerbaarder tegen ziektes en zorgt dat het straatbeeld beter behouden blijft na een herinrichting. In deze paragraaf gaan we in op de keuzes bij de aanleg. In het beheerplan staat hoe we *biodiversiteit* versterken bij ons beheer.

Uitgangspunten diversiteit in boomsoorten

Lange rijen van één soort noemen we een *monocultuur*. In onze gemeente zien we dit onder andere bij de zomereik en Amerikaanse eik in de buitengebieden. Maar het komt ook bij andere soorten en binnen woonwijken regelmatig voor dat er lange rijen van één soort zijn aangeplant.

Doelstelling 9

We zorgen voor meer variatie in boomsoorten, plantverbanden en *omlooptijden* bij ons bomenbestand.

Soms zijn deze *inheemse* boomsoorten (waaronder de zomereik) belangrijk voor de *biodiversiteit*, maar de *monoculturen* vormen wel een risico op ziektes, zoals bleek uit de overlast van de eikenprocessierups. We hanteren de volgende uitgangspunten voor diversiteit in boomsoorten:

- We kappen geen gezonde bomen om te zorgen voor meer variatie in boomsoorten.
- We kiezen bij aanplant van grotere rijen of groepen standaard voor meerdere boomsoorten. In het beheerplan staat een richtlijn om te zorgen voor deze variatie in soorten, *geslachten* en *families*. Deze richtlijn geldt bij nieuwe situaties en bij vervanging.
- In het buitengebied planten we *inheemse* soorten, het liefst van *autochtone* herkomst. Hierbij kiezen we soorten die horen bij het *landschapstype*. Deze *landschapstypen* komen uit het Beeldkwaliteitsplan buitengebied en zijn overgenomen in het beheerplan.
- Binnen de kom kiezen we naast *inheemse* soorten ook voor *uitheemse* soorten en varieteiten. Dit biedt meer mogelijkheden om soorten te kiezen die passen bij de *groeiplaats*. We kiezen dan wel zoveel mogelijk voor soorten met een hoge ecologische waarde, zoals de hopbeuk of de Europese netelboom. Dergelijke bomen kunnen daarnaast ook een hoge sierwaarde hebben.
- We kiezen voor soorten die bestand zijn tegen het veranderende klimaat. Soorten die slecht tegen droogte, hitte en extreme regenval kunnen, planten we dus minder aan.
- Fruitbomen zijn belangrijk voor insecten en allerlei andere dieren. Ook zorgen boomgaardjes voor onderling contact in de buurt en maakt dit mensen bewust van de waarde van bomen. We handhaven de ongeveer 500 fruitbomen die in onze gemeente staan. En bij vervanging zorgen we dat er meestal ook weer een fruitboom terugkomt. Bij nieuwe woonwijken hebben we aandacht voor de aanplant van fruitbomen. Deze bomen of boomgaardjes komen vooral aan de rand van dorpen of in parken.

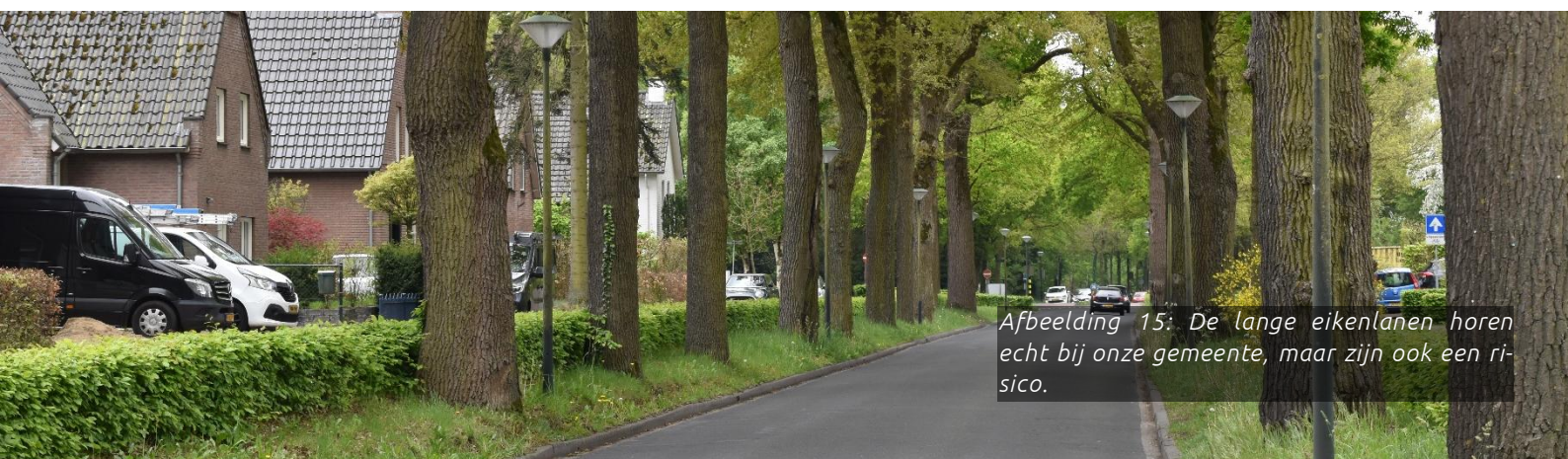

Afbeelding 15: De lange eikenlanen horen echt bij onze gemeente, maar zijn ook een risico.

Uitgangspunten diversiteit in *omlooptijd* en plantverband.
Door meer variatie in de *omlooptijden* van onze bomen bereiken niet alle bomen tegelijk hun eindleeftijd. Daardoor is de kans kleiner op een kaalslag als de bomen ouder zijn geworden. Zo kan altijd een deel behouden blijven waardoor het beeld van de straat en de (ecologische) structuur in stand blijft. Hoe doen we dit concreet:

- We wisselen bomen met een kortere levensduur (populieren, wilgen of berken) af met langzamer groeiende bomen zoals eiken, beuken of esdoorns.
- We planten bomen niet meer altijd in rechte rijen, maar soms dichter en anders weer verder van de straat af. Ook kan de tussenliggende afstand afwijken. Hierbij kijken we naar de uiteindelijke grootte die een boom kan bereiken.
- Waar er ruimte is (vanaf 10 meter breed) proberen we struiken rond onze bomen te planten. Dit is belangrijk voor de *biodiversiteit* in en rond onze bomen.

6.5 Doel 10: Bewustwording, ondersteuning en communicatie

Communicatie is onmisbaar om de doelen van ons Bomenplan te bereiken. De meeste grond is namelijk niet van de gemeente, maar van inwoners, bedrijven of bijvoorbeeld het waterschap. Daarom kunnen we alleen samen zorgen voor een groene, gezonde leefomgeving en zetten we actief in op communicatie en participatie. Zo zorgen we voor bewustwording en draagvlak, maar stimuleren we ook vergroening bij bewoners zelf. Met deze acties dragen we bij aan principe 3 en 4 van ons GSBP en geven we invulling aan concrete acties uit het GSBP.

Doelstelling 10

We maken bewoners en bedrijven bewust van het belang van bomen en ondersteunen en stimuleren hen om hun bomen goed te beheren, te beschermen en te investeren in aanplant van meer bomen in eigen tuin.

Doelgroepen

Onze communicatie richt zich op onderstaande doelgroepen. Voor al deze doelgroepen geldt: bomen zijn van ons allemaal, we zorgen er samen voor.

- Inwoners van de gemeente, de particuliere boomeigenaren.
- Bedrijven die gevestigd zijn in de gemeente.
- Natuurorganisaties.
- Het bestuur (college van Burgemeester en Wethouders en de gemeenteraad).
- Professionals die werkzaam zijn in het beheer van bomen en groen.

Boodschappen

We richten onze communicatie op de ambitie en doelen van ons Bomenplan. De kern van deze communicatie bestaat uit vijf boodschappen:

1. Bomen zijn waardevol voor natuur, gezondheid en klimaat.
2. Samen zorgen we voor groen: bewoners, bedrijven en gemeente.
3. Ons bomenbeleid is doordacht en duurzaam: we planten, kappen, toppen of snoeien niet zomaar.
4. Bij overlast leggen we helder uit wat we doen en waarom.
5. Iedereen kan meedoen en helpen: van boomadoptie tot deelname aan knotgroepen.

Stimulering en ondersteuning

Om betrokkenheid en actie te stimuleren, nemen we de volgende maatregelen:

- Bewoners krijgen subsidie voor het onderhoud van hun monumentale boom.
- Er wordt een actie omgezet om bomen uit te delen (zie ook paragraaf 6.2).

Informatie, advies en begeleiding

- Eigenaren van monumentale bomen krijgen informatie over het onderhoud van deze bomen en de subsidieregeling.
- Voorlichting over hinder bij bomen, wat is wel en niet toegestaan en hoe gaat de gemeente om met hinder en hoe willen we dit in de toekomst voorkomen.
- Communicatie bij onvermijdelijke kap over de reden en eventuele herplant.
- We willen informatie over de snoei en kap van bomen publiceren.
- De regels over het kappen van bomen, de Groene Kaart en de bijdrageregeling komen op de website van de gemeente.

Meedoen en participatie

- Inwoners en natuurorganisaties: hulp bij onderhoud van landschappelijke beplanting, knot- en fruitbomen, onder deskundige begeleiding en alleen op veilige plaatsen.
- Bedrijven: adoptie van bijzondere bomen door groenbedrijven, via een beheerovereenkomst met duidelijke afspraken. Deze bomen fungeren als ‘visitekaartje’, het onderhoud ligt bij het bedrijf, toezicht en controle blijft bij de gemeente.
- Kinderen en gezinnen: waar mogelijk worden bomen ingezet als speelplek: klimbomen en liggende ‘speelbomen’ dragen bij aan natuurlijke speelruimte. We kijken of we een ‘bomenroute’ kunnen maken langs bijzondere bomen.

Communicatiekanalen en middelen

Om de verschillende doelgroepen effectief te bereiken, gebruikt de gemeente een mix van online en offline middelen:

- Gemeentelijke website: aparte pagina over bomenbeleid, met onder andere FAQ’s, informatie over de acties en plannen en downloadbare brochures.
- Social media: visuele content over bijvoorbeeld het belang van bomen in de bebouwde kom en uitleg over wortelgroei.
- Wijkkranten en huis-aan-huisbladen: praktische informatie en verhalen en initiatieven vanuit bewoners en bedrijven over adoptie, aanplant en onderhoud.
- Infoborden: uitleg bij aanplant- en onderhoudsprojecten, bordjes bij monumentale bomen met een verhaal.
- Leaflets en brochures: onder andere een handleiding Bomen op eigen grond, met praktische tips en subsidie-informatie.

Transparantie en terugkoppeling

We presenteren regelmatig een beleidsrapportage met de voortgang op de doelstellingen uit dit Bomenplan. Onder andere de vijfjaarlijkse meting van het kroonoppervlak.

Afbeelding 16: Het is belangrijk dat we de waarde van bomen goed uitleggen.

7 Financiën

In dit hoofdstuk hebben we de financiën opgenomen die nodig zijn om de doelen uit ons Bomenplan te realiseren. De bedragen worden jaarlijks geïndexeerd op basis van de verwachte areaaluitbreiding en inflatiecorrectie.

7.1 Begroting beheer

De tabel hieronder zijn de kosten voor het beheer van onze bomen samengevat. In het beheerplan is de uitgebreide begroting opgenomen, met een toelichting. De totale kosten per jaar zijn €481.000,-. Dit komt neer op ongeveer €10,77 per boom per jaar. Het jaarlijkse budget wordt bepaald op basis van het aantal bomen. Als het bomenareaal groeit (of krimpt), beweegt het budget dus mee.

Onder de post 'overige beheermaatregelen' vallen zaken zoals ziektebestrijding en bijzondere veiligheidsmaatregelen. Naast de jaarlijkse kosten voert de eigen dienst ook werk uit aan de bomen. De manuren zijn in de rechterkolom weergegeven. Hieronder is een overzicht opgenomen van het werk dat de eigen dienst uitvoert. De uren per maatregel zijn niet exact bekend.

- Bomen onder 6 meter.
- Stamschot verwijderen.
- Kleine kap- en plantwerkzaamheden.
- Nazorg bij nieuw geplante bomen, zoals water geven.
- Meldingen afhandelen.
- Monitoring en bestrijden van ziekten en plagen, zoals tegen luizenplak, kastanjemineermot en eikenprocessierups.

	Begrotingspost	Structurele kosten	Manuren eigen dienst
Beheer	Inspectie en onderzoek	€ 60.100	
	Snoei reguliere bomen	€ 367.000	6.350*
	Snoei vormbomen	€ 13.900	
	Overige beheermaatregelen	€ 25.000	
	Voortkomend uit nieuw beleid:		
	Vijfjaarlijkse controle Groene Kaart	€ 2.000	
	Maatregelen tegen hinder	€ 5.000	
	Verbeteren groeiplaatsen bestaande bomen	€ 5.000	
	BomenMonitor + 5jaarlijkse analyse kroonoppervlak	€ 3.000	
	Totale structurele kosten beheer	**€ 481.000**	
	Beheerkosten per boom per jaar	€ 10,77	

* manuren vallen binnen de formatie

7.2 Begroting vervanging

Op basis van de *omlooptijd* van onze bomen (zie paragraaf 6.1) vervangen we jaarlijks gemiddeld veel bomen. Het grootste deel daarvan wordt vervangen bij woningbouwprojecten, reconstructies of andere projecten. Deze kosten horen dan bij dat project en dit valt buiten deze begroting.

Onderstaande begroting gaat alleen over de vervanging onder verantwoordelijkheid van de afdeling beheer. Dit betreft jaarlijks zo'n 130 bomen en leidt tot de volgende begroting:

	Begrotingspost	Norm	Aantal	Structurele kosten
Vervanging	Kap bomen veiligheid en beheer	€ 226	100	€ 22.600
	Noodkap	€ 1.250	5	€ 6.250
	Herplant bomen	€ 950	130	€ 123.500
	Totale structurele kosten vervanging			**€ 152.350**

7.3 Begroting uitvoering nieuw beleid

In onderstaande tabel zijn de structurele en eenmalige kosten opgenomen om de doelen uit het beleidsplan te bereiken. Veel kosten binnen deze pijler zijn al opgenomen in de begroting voor het regulier beheer. Er zijn alleen extra kosten binnen doelstelling 1, 7 en 10.

	Begrotingspost	Structurele kosten	Eenmalige kosten
Uitvoering nieuw beleid	**1. Inventarisatie Groene Kaart**		€28.000*
	1. Subsidieregeling Groene Kaart Gebaseerd op: controle á €50/boom en onderhoud á €1000/boom, waarvan de gemeente 50% betaalt	€ 50.000	
	7. Uitdeelactie bomen Gebaseerd op: eentiende van de huishoudens in de gemeente per jaar. Daarvan doet 20% mee. Kosten €30/boompje.	€ 14.500	
	7. Inventarisatie potentiële plantlocaties		€ 10.000
	10. Vernieuwen website en bomenpagina		€ 10.000
	10. Informatieborden bij monumentale bomen		€ 7.500
	10. Inrichten online bomenroute		€ 7.500
	Totale kosten uitvoering nieuw beleid	**€ 64.500**	**€ 35.000**

* Is al opgenomen in begroting, wordt niet opgeteld in deze tabel

7.4 Mogelijkheden subsidies

Mogelijk kan de gemeente gebruik maken van subsidies om de kosten (gedeeltelijk) te dekken. Het gaat hier vooral om de kosten voor de maatregelen onder pijler 2. In veel gevallen gaat het dan om maatregelen die gecombineerd kunnen worden met het GSBP, zoals het aanleggen van meer natuur en groen in de openbare ruimte. De subsidies (zoals het Buurtfonds) richten zich vooral op ideeën van bewoners en kleine stichtingen.

Voor de gemeente is het een mogelijkheid om aan te sluiten bij Trees for All. Deze stichting ondersteunt bewoners, organisaties en soms ook overheden bij het planten van bomen. We zien hier vooral mogelijkheden in ons buitengebied, door het versterken of opnieuw aanleggen van bosjes en groenstructuren, zoals houtwallen en heggen. Dit gebeurt bijvoorbeeld in de gemeenten Eersel en Asten in onze provincie.

Afb. 1: Rond het centrum van Gemert staan indrukwekkende bomen, zoals hier aan de Doctor Kuijperstraat.

8 Uitvoeringsprogramma bomenplan

In dit afsluitende hoofdstuk van het Bomenplan staat het uitvoeringsprogramma. Hier staan alle acties die we concreet gaan uitvoeren om de doelen van ons Bomenplan te bereiken.

8.1 Pijler 1 – Beschermen van bomen

Doel	Maatregel	Periode	Bedrag
1	1.1 Uitvoeren veldwerkinventarisatie monumentale bomen voor Groene Kaart, op basis van de uitgangspunten uit het Bomenplan.	2026	€28.000*
	1.2 Digitaliseren groenstructuren voor Groene Kaart op basis van GSBP.	2026	*Zie 1.1*
	1.3 Vaststellen nieuwe Groene Kaart - Concept Groene Kaart presenteren. - Bewoners aanschrijven waarbij een boom of groenstructuur wordt toegevoegd of weggehaald uit de Groene Kaart. - Zienswijzeprocedure. - Vaststellen definitieve Groene Kaart door College.	2026-2027	
	1.4 Uitwerken subsidieregeling onderhoud monumentale bomen.	2026	
	1.5 Vaststellen *bebouwingscontour houtkap*	2025	
	1.6 Herzien *Verordening Beschermd Groen*	2025	
	1.7 Alle informatie herzien op de Bomenpagina	2026	*Zie 10.1*
2	2.1 Informatie over omgang met hinder vermelden op Bomenpagina, inclusief het stroomschema.	2026	*Zie 10.1*
3	3.1 Onderzoeken of *kwetsbare boomzones* kunnen worden toegevoegd aan het MOOR Platform ®.	2026	
	3.2 Opstellen werkprotocollen bij herhalende werkzaamheden rond bomen.	2027-2028	
	3.3 Intern communiceren bomenbalans met belanghebbenden.	2026	
	3.4 Opnemen handhavingsprotocol voor illegale kap in handhavingsagenda gemeente.	2026	
4 & 5	4.1 Jaarlijkse check op bomenbestand vanuit *BomenMonitor*	*doorlopend*	*Zie 10.6*
	4.2 Wijzigingen doorvoeren in gemeentelijk beheersysteem op basis van de beleidskeuzes. Zoals: *opkroonhoogtes*, *vrij uitgroeiende* bomen, klimop in bomen.	2026	
	4.3 Onderzoek en afschalen of stoppen maaien.	2026	
	4.4 Mandaatregister noodkap	2025	
	4.5 Onderzoek naar mogelijkheid van het plaatsen van online snoei- en boomvervangingskaarten op de Bomenpagina.	2026	*Zie 10.1*

* Is al opgenomen in begroting

8.2 Pijler 2 – Investeren in bomen

Doel	Maatregel	Periode	Bedrag
6	6.1 HOOR-document aanvullen met inrichtings- en ontwerpnormen vanuit Bomenplan.	2026	
7	7.1 Uitdeelactie bomen bij particulieren.	2026-2035	Jaarlijks €14.500
	7.2 Via Social media en Bomenpagina aandacht geven aan planten van bomen door gemeente.	*Doorlopend*	
	7.3 In prioriteitsgebieden zoeken naar plekken waar extra bomen kunnen komen (combi GSBP)	2026-2035	
	7.4 Overbodige verharding verwijderen en waar mogelijk daar bomen bijplanten (combi GSBP)	2026-2035	*Zie 7.3*
	7.5 Versterken hoofdgroenstructuur (combi GSBP)	2026-2035	
	7.6 Vijfjaarlijks kroonoppervlak per buurt controleren met *BomenMonitor*.	*Doorlopend*	*Zie 10.6*
8	8.1 Onderzoek en uitvoering planten bomen in boomloze straten (combi GSBP)	2026-2035	
	8.2 *Vormbomen* en bomen 3e grootte vervangen door bomen van 1e grootte.	*Doorlopend*	
9			
10	10.1 Bomenplan toevoegen op gemeentelijke website, inclusief de verbeeldingen van de waarde van bomen en de samenvatting van het plan.	2026	Eenmalig €10.000
	10.2 Onderzoek naar geschikte locaties om een bordje bij bomen te plaatsen, inclusief het verzamelen van 'verhalen' over (cultuurhistorisch) bijzondere bomen.	2027-2028	Eenmalig €7.500
	10.3 Onderzoek naar online bomenroute.	2027-2028	Eenmalig €7.500
	10.4 Contact zoeken met bewonersverenigingen en natuurverenigingen voor samenwerking bij onderhoud landschappelijke beplanting en bomen.	2027-2028	
	10.5 Contact opnemen met bedrijven die mogelijk een boom willen adopteren.	2026	
	10.6 Vijfjaarlijkse presentatie van resultaten bomenbeleid op basis van kroonoppervlaktes.	*Doorlopend*	Jaarlijks €3.000

Begrippenlijst

In onderstaand overzicht zijn alle technische begrippen en moeilijke woorden uitgelegd. Deze begrippen staan in het Bomenplan *schuingedrukt.* De begrippenlijst is één lijst voor het totale Bomenplan. Het kan dus zijn dat bepaalde begrippen niet in dit deel staan, maar bijvoorbeeld wel in het beheerplan.

Begrip	Definitie
Autochtoon plantmateriaal	Directe genetische nakomelingen van planten die zich na de ijstijd hier spontaan hebben gevestigd. Autochtoon plantmateriaal is zeldzaam en wordt onder andere geleverd vanuit een speciale zadenbank van Staatsbosbeheer. Autochtoon is dus niet hetzelfde als *inheems*. Bijvoorbeeld: *een zomereik is een inheemse boomsoort, maar als deze is gekweekt in bijvoorbeeld Oost-Europa is het genetische materiaal niet autochtoon.*
Bebouwingscontour houtkap	De bebouwingscontour houtkap bepaalt de grens tot waar de gemeente het bevoegd gezag is als het gaat om het kappen van bomen. Buiten deze grens gelden de landelijke regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving, hier is de provincie het bevoegd gezag. Volgens het Besluit kwaliteit leefomgeving artikel 5.165b is iedere gemeente verplicht om een bebouwingscontour houtkap vast te stellen. Voor meer informatie: https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingsplan/nieuwe-regels-opstellen-omgevingsplan/instructieregels-uitoefening-taken/bebouwingscontour-houtkap/
Biodiversiteit	Ook wel soortenrijkdom genoemd. Het is de verscheidenheid aan levensvormen binnen een bepaald gebied. Het gaat dan om planten, dieren, schimmels, bacteriën en vele andere levensvormen. Hierbij maken we onderscheid tussen de variatie op genetisch gebied (binnen soorten), variatie tussen verschillende soorten en variatie tussen verschillende ecosystemen.
Bomen Effect Analyse (BEA)	Onderzoek naar de effecten van (voorgenomen) werkzaamheden op bomen, meestal uitgevoerd door een European Tree Technician. Vaak bestaat dit uit een onderzoek naar de kwaliteit van de bomen, aangevuld met onderzoek naar dat zich richt op de effecten van bepaalde werkzaamheden.
BomenMonitor	Database met veel informatie over onze bomen, afkomstig uit satellietdata, luchtfoto's en andere gegevens. De BomenMonitor wordt geleverd door Cobra Groeninzicht, een adviesbureau dat zich heeft gespecialiseerd in groene data.
Boomgrootte	1e grootte: bomen die in hun volwassen levensfase een hoogte van meer dan 15 meter bereiken. 2e grootte: bomen die in hun volwassen levensfase een hoogte van 8-15 meter bereiken. 3e grootte: bomen die in hun volwassen levensfase maximaal 8 meter hoog worden

Boommonitor (Rekenprogramma)	Rekenprogramma waarmee allerlei ontwerpkeuzes kunnen worden bepaald, zoals de benodigde groeiruimte, eindomvang van de boom, afstand tot kabels en leidingen en verhardingen. De berekeningen zijn gebaseerd op het *Handboek Bomen*.
Boomspiegel of boomkrans	Een klein stuk grond rondom de stam van een boom in verharding. Via deze grond wordt de boom vaak voorzien van lucht en water. Soms wordt bij bomen in grasvelden ook een boomspiegel gemaakt. Hier maken we in Gemert-Bakel geen gebruik van.
Boomtype	Indeling op basis van het snoeibeheer, gerelateerd aan de manier van snoeien. Dit vormt dus de verschijningsvorm van een boom. Het meest natuurlijke type is de 'vrijuitgroeiende boom'. In de openbare ruimte staan vooral veel 'niet vrijuitgroeiende bomen'. Tot slot zijn er diverse typen *vormbomen*, zoals een knotboom of leiboom.
Boomveiligheidscontrole (BVC)	Een visuele inspectie van een boom op mechanische (bijvoorbeeld de sterkte van takken) en biologische (bijvoorbeeld de conditie) kenmerken. Op basis van de constateringen wordt een advies gegeven voor de nodige maatregelen.
ETT (European Tree Technician)	Dit is een certificaat voor een allround vakbekwaam boomtechnisch adviseur, uitgegeven door de European Arboricultural Council. Dit is een Europese instelling. Dit certificaat is vaak een eis bij het onderzoek aan of rond bomen, zoals een *Bomen Effect Analyse* of groeiplaatsonderzoek.
ETW (European Tree Worker)	Dit is een certificaat voor een allround vakbekwaam boomverzorger, uitgegeven door de European Arboricultural Council. Dit is een Europese instelling. Dit certificaat is vaak een eis bij het uitvoeren van praktisch werk aan bomen, zoals aanplant of snoei van bomen.
Familie (boomsoorten)	Biologische indeling. Dit is een grotere groep van aan elkaar verwante geslachten, zie 'Geslacht (boomsoorten).' Het geslacht eiken behoort bijvoorbeeld tot de familie Fagaceae (napjesdragersfamilie), waar ook de tamme kastanje en beuk onder vallen.
Geslacht (boomsoorten)	Biologische indeling. Dit is een kleinere groep van aan elkaar verwante boomsoorten. Onder het geslacht eiken vallen bijvoorbeeld de zomer- en wintereik, maar ook de exotische Amerikaanse eik en Hongaarse eik.
Groeimedium of substraat	Specifiek samengesteld mengsel met onder andere grond, zand of granulaat voor de *groeiplaats* van een boom. Dit is bijvoorbeeld bomenzand (zand met organische stof ertussen), of een boomgranulaat zijn (mengsel van voedselrijke grond met basalt of lava).
Groeiplaats	De ruimte die een boom heeft om te kunnen groeien. Dit is deels boven de grond en voor een deel onder de grond. Bovengronds is er vaak veel ruimte voor een boom, maar deze kan wel beperkt worden doordat er bijvoorbeeld auto's onder de kroon moeten rijden, of door een lantaarnpaal in de kroon. Ondergronds is de groeiplaats (helemaal in bebouwd gebied) vaak beperkt. Bijvoorbeeld door verharding, kabels en leidingen of doordat de kwaliteit van de bodem niet goed is. De bodem kan bijvoorbeeld aangedrukt (verdicht) zijn, waardoor wortels moeilijk kunnen groeien, of de bodem kan te weinig voeding hebben.

Groeiplaatsconstructie	Een technische constructie die het mogelijk maakt om een boom te laten in een standplaats met verharding. Dit kan bijvoorbeeld een constructie met 'kratjes' zijn die drukverdelend werken, maar dit kan ook een complete 'boombunker' zijn. Dit is een dichte bak van kunststof of beton met daarin voedselrijke grond.
Handboek Bomen	Handboek over bomen van (momenteel) zo'n 440 pagina's. Het bevat een bundeling met gestandaardiseerde procedures, normen, kwaliteitseisen en resultaatsverplichtingen voor de uitvoering van werk in, rond en met bomen. Als we het Handboek Bomen benoemen in het Bomenplan, geldt altijd de meest recente versie. Het Handboek Bomen is in digitale vorm te zien op: www.norminstituutbomen.nl.
Informatiemodel Beheer Openbare Ruimte (IMBOR)	Standaard vanuit het CROW voor uniforme benaming van alle objecten in de openbare ruimte, waaronder bomen. Dit is bedoeld zodat gegevens onderling altijd goed uitwisselbaar zijn.
Inheems en uitheems	Inheemse soorten zijn soorten die van nature in een bepaald gebied (noordwest Europa) voorkomen. De meest gebruikte tijdsperiode hierbij is vanaf na de laatste ijstijd tot ongeveer het jaar 1500. Deze soorten zijn hierbij dus niet geholpen van de mens. Uitheemse soorten zijn soorten die niet van nature in noordwest Europa voorkomen, of pas na 1500 hier voorkomen.
Innemen kroon	Innemen kroon: hierbij wordt de kroon(rand) rondom gelijkmatig en evenwichtig gereduceerd. De taklengte wordt tot maximaal 1/3 ingenomen, waarbij een kroonreductie van 20-30% wordt bereikt.
Kandelaberen	Kandelaberen/kandelaren: hierbij wordt een reguliere kroon sterk teruggezet tot takstompen. Bij kandelaberen worden de gestelttakken 35-50% ingekort, bij kandelaren 50-75%.
Kroonprojectie	De zone recht onder de boomkroon. Deze is te bepalen door de buitenrand van de kroon loodrecht naar beneden te meten.
Kwetsbare boomzone	Zone rond de boom die bestaat uit de kroonprojectie + 1,5 meter. Zie de afbeelding hiernaast uit het *Handboek Bomen*. 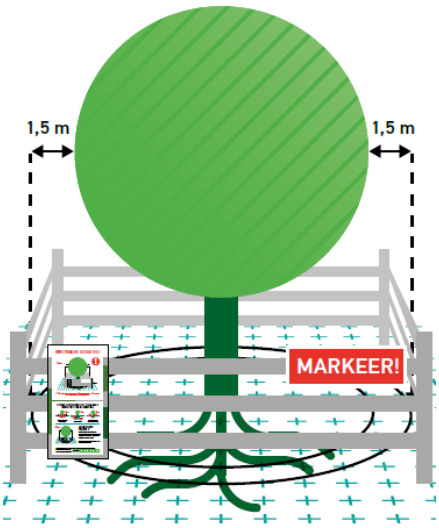

Landschapstype	Bepaald gebied waar de zichtbare kenmerken, geschiedenis en indeling van een landschap vergelijkbaar zijn. In onze gemeente maken we onderscheid tussen het beekdallandschap, het kampenlandschap en het Peelontginningenlandschap. Hierover staat meer in onze beeldkwaliteitsplannen: Nota Welstand en Beeldkwaliteit | Gemeente Gemert-Bakel
Monoculturen	Op een bepaald stuk grond of land één 'gewas' met weinig tot geen genetische variatie. Dit zien we bijvoorbeeld veel in de landbouw, maar ook bij bomen. Het gaat dan om een lange rij met tientallen of honderden dezelfde bomen, vaak bomen met exact dezelfde herkomst en plantjaar.
Niet vrij uitgroeiende boom	Boom waaraan specifieke eisen worden gesteld aan een 'vrije doorgang'. Deze bomen worden opgesnoeid om een bepaalde doorgangshoogte te realiseren. Deze doorgangshoogte is afhankelijk van de omgeving. Bomen langs een weg moeten hoger worden opgesnoeid dan bomen langs een wandelpad.
Omlooptijd	Vooraf beoogde planologische periode die een boom minimaal zou moeten kunnen blijven bestaan. Dit is vaak afhankelijk van de grootte van de groeiplaats, boomsoort of voorgenomen ontwikkelingen.
Opkroonhoogte	De hoogte van de stam die vrij is van takken. Vaak is een bepaalde opkroonhoogte nodig om te zorgen dat verkeer op een veilige manier onder de boomkroon door kan. De opkroonhoogte is afhankelijk van de wettelijke vrije doorgangshoogte voor auto's (4,2 meter) en fietsers (2,5 meter).
Privaat (eigendom	Juridische term voor een eigendom (waaronder dus een boom) dat in bezit is van een mens (natuurlijke persoon).
Publiek (eigendom)	Juridische term voor een eigendom (waaronder dus een boom) dat in bezit is van een overheidsorganisatie.
Verordening Beschermd Groen	De gemeentelijke verordening waarin alle juridische regels over de bescherming van bomen en groen zijn opgenomen.
Vormboom	Groepering van een aantal *boomtypes* waarbij het beheer erop gericht is een bepaalde boomvorm in stand te houden. Bijvoorbeeld een knotboom of leiboom.
Vrij uitgroeiende boom	Boom waarbij geen eisen worden gesteld aan een 'vrije doorgang' onder de kroon. Deze bomen worden niet opgesnoeid. Vaak worden deze vanaf de kwekerij al geleverd als boom met takken die onderaan de stam beginnen. Dit is de vorm die de boom 'van nature' zou laten zien.